

Az „Izzó” fénye Nánáson

Ahogy a gyárban látják

Ha a város szélén is, de nem észrevétlen húzódik meg az EIVRT wolframdrótygyára Hajdúnánáson. S bár itt csak az égők egyik elengedhetetlen tartozéka, alkatrésze, a szál az, ami munkát ad, jelképesen szólva most mégis azt nézzük meg, hogyan világitja meg a várost?

— Ha e jelkép mögött az van, hogy mit adott az Izzó a városnak, s milyen a megítélése, akkor szívesen válaszolhatunk — egyezik bele Nagy Gábor, az igazgató, s rögtön vissza is hívja az újabb értekezésre kollégáit: Jóna Lajost, a gyár pártbizottságának titkárát, Szabó Józsefet, a személyzeti osztályvezetőt és Hlapka Györgyöt, az üzb titkárát.

Rövid életrajzi betekintés: „A Mezőgépet 1974 végére föl kellett váltania valamilyen más üzemnek; az okok feltárásával most ne bajlódjunk. Tény, hogy az embereknek is elegendő volt az akkori Mezőgépből, mert örökös bizonytalanság árnyékolta be a munkák vállalását. Vagyis nehéz volt egyáltalán munkát szerezni. Az Izzó jött, a város fogadta. 1974 augusztusában a termelési igazgató megtekintette a telepet, s a legnagyobb gyorsasággal nyelbe ütötte az átvétel ügyét.”

Nagy Gábor „körös-körül” alapos ismerője a témának. A Mezőgépnél dolgozott, 1973-ban ment el az Izzó hajdúböszörményi alkatrészgyárába, s onnan került az igazgatói székbe Nánáson. Fialetember.

— Elcsépett a kifejezés, de nincs jobb. Valóban nagy horderejű intézkedésnek köszönhető az Izzó idetelepülése. 1974 nyarán frásban is megjelent a gyár ötödik ötéves terve. Ird és mondó: ötezer emberre lett volna szükség Hajdúböszörményben. Így esett s nem véletlenül Nánásra a választás, de el ne felejtjük, hogy Karakas László (a város képviselője) közbenjárására. (Irtunk neki.) Mert, ha jól tudom, a Mezőgép akkor a MEM-hez tartozott, tehát a Kohó- és Gépipari Minisztériumnak a MEM-mel kellett együttesen eljárnia, hogy nemcsak fantázia szülte a gondolatot.

— Érdekes volt a kezdet — pörgeti vissza az időt Szabó József —, vegyük csak elő, mi is történt? A város üzemel kibillent monopolhelyzetükből. Pánikszzerű bémelés mindenhol! A wolframdrótygyár szíva magához a munkaesőt, hisz már az első évben 30 ezer forintot átlagkeresetig jutottunk el. Jelenleg 44 ezer forint az átlagbérszínvonal.

— A környék településeiről is — veszi fel a beszélgetés fonálát a párttitkár — jöttek, s csak jöttek a nők. Honnan? Görbeházáról, Tiszavasváriból, Hajdúdorogról, Polgárról. Buszjáratokat indítottunk.

— Azt azért mondjuk el — szól közbe ismét a személyzetis —, hogy az első évben majdnem üres volt a telep. Képzéljük csak el: ezek a vidéki lányok, asszonyok előbb nyolc hónapig Pesten tanulták a szakmát. Mintegy százyolevan. Kétszázötvenen három hónapon át Hajdúböszörményben sajtóztatták el a gyári munkát. A munkássá válásnak ilyen útjai voltak. A nehézség lakatosokból — mert őket se hagyjuk ki — tmk-sok lettek. Mondjam azt, a jóra mindig könnyebb áttérni.

Az igazgató a feladatot, egyetlen kérdéshez köti közelebb mondandóját. Humoros, de annál jobban megvilágított statisztikát közöl:

— Gyakorlatilag minden nánásinak van kapcsolata a gyárral. Ha azt vesszük, hogy ezerhatszázvan vagyunk, a szám besorozható legalább hárommal. Ez a családi szorzó, s hol vannak még a szomszédok?

A személyzetis más szögből is hasonlóan látja:

— S azok, akik Nánásról Pestre, Ozdra és máshová ingáztak, megérték. Főnök, emlékszel a '76-os kigyújtásra? Hát száz ingázó (avagy már az országban máshol letelepedett nánási) vette vissza a kenyerét nálunk. A szakemberek (érthető) később mozdultak. Előbb (logikusan) várakoztak, kivárták: no, mi lesz? S aztán áramlottak a fizikusok, a gépészek, a vegyészek, a műszaki értelmiség. A hitelesség azt kívánja, hogy írjuk le: két mérnökünk volt az első évben. Aztán — fejből sorolja ki honnan — ide költözött — Kugyela György, Kazéky László, Czébelly Sándor...

Lakás, földgáz, egyebek

Az „adott” szóhasználat talán nem is tökéletes, hiszen a nánásiaké minden, amit az „Izzó”-tól „kaptak”. Tehát ez a „kaptak” sincs, mint kifejezés igazán elkopva. Ennek ellenére nyugodt lélekkel lajstromozhatók az alábbi (és Nánáson már megszokottak) tények, a világról sem leltári tények.

1. Nánáson a földgáz az „Izzó” wolframdrótygyárának egyféle ajándéka, hisz a gyárnak tizenhétmillió forintjába került a vezeték behozatala a tizenöt kilométerre levő Tiszavasváriból. Történt mindez 1978-ban.

2. A város érdekét a szennyvízvezeték gerincének megépítésével sem kerülte meg az Izzó, átvitte a városközpont (gyári és lakossági érdekek egybeestek).

3. A kétszoba-összkomfortos munkáslakások sorát „húzták fel” 1981-ben a város központjában. Ezek a lakások lényeges vállalati kedvezményvel mennek át majd a dolgozók tulajdonába.

4. Óvodai helyek és a Tungram klub. Az előbbi ötvengyermekes, az utóbbi ötszáz négyzetméteres.

Szerbe-számba véve (a szó szikár értelmében) ilyen urbanizációt hozott magával Nánás városába az Izzó. 1974-től ide költözve, lépésben.

A szálak a közművelődéshez is vezetnek

Lukács Zsuzsa népművelő. Ez áll az egyik ajtón, s valóban érdekel: mennyiben az? Függetlenül.

Az első mondata: — Hetente csak egyszer tartjuk zárva a klubot.

A program és a kihasználás foka sem titok. Zsuzsa egyikkel sem szégyenkezik.

— A hét végén a klub a kollektíváké, a zenés estéké. Volt itt aztán néptáncbemutató, gasztronómia Hajdúszoboszlóról, ruhabemutató. Az asztalitenisz, a biliárdunk népszerűségnek örvend...

Kopogtatnak. Tizennyolc év körüli munkássáig kér a szerdai filmklubba jegyeket.

— Elővétel?

— Az. Aránylag jó filmeket nézünk.

Folytatja. A kihasználtság sokrétű.

— Az FMKT-sok klubja sem néptelen.

Megjegyzem még, hogy a középiszkolásoknak a „Tungsramban” működő irodalmi stúdiója sem néptelen. Csujja Imre és Marth Ildikó itt „dolgozott”. Ma színművészeti főiskolások.

* Ide kell írni, * hogy az Izzó kórusa sem maradt észrevétlen a Bartók-fesztiválon. Tavaly.

— A tárlatot se hagyjuk szó nélkül — egészíti ki a sort Lukács Zsuzsa. — Igaz, hogy a festményeket az ebédlőben állítottuk ki. Rájöttünk: jó helyen.

„Kezdetben volt, aki nem örült...”

A kontrollt a város pártbizottságának titkáránál, Hevesi Jánosnál ejtem meg. Ellenkező végre nem számítok, de talán színebb lesz a fény, amely így se bántóan árad a gyár irányából Nánásra. Előbb az ipari jellegét vizsgáljuk.

— Huszezer lakosú Nánás, és mind a létszám, mind a termelési érték arra enged következtetni, hogy az iparosodás előre haladt nálunk. Olyannyira, hogy meg is vagyunk ezzel elégedve. Igen. Az Izzó a dolgozni vágyó nőknél munkát, kenyeret adott. Jelenlétével a bérek javítására, a szociális ellátásra azonnal serkentőleg hatott Nánás más üzemeiben.

Hevesi János a vitákat idézi:

— Hát volt úgy, öt-hat gazdasági vezetővel győzködtem, akik szinte követelték: ne engedjük letelepülni az „Izzót”. Két-három évig még pártgyűléseken is az elcsábított mérnökökről regéltek nekem, de így: János, állítsd le őket...

— Ma már megváltoztak a vélemények. A viták véget értek. Elmondhatjuk, az Izzó pezsdítően hatott Nánás iparosodására. De nemcsak arra. A kulturális életre is.

— A Tungram klubról van szó?

— Igen, arról. A művelődési központ épülete immár nyolcadik éve nem töltheti be (statikai okok miatt) funkcióját. A szórakozás, a kultúra abban a régi, de nagyon jól átalakított, hatalmas házban (a Tungsramban) otthonra lett. Kezdetben ugyan túlságosan lokálisan fogták fel, hogy kit lehet a klubba beengedni. De ez már a múlté.

Még valamit! Óvatosan állítom ezt, ám lehet észlelni, hogy a város kulturális életében a közönség zöme izzós.

Hogy a jövedelmeket össze is vessük, búcsúzóul Hevesi János rám bizza, megírom-e: Nánáson a termelőszövetkezetiek és az állami gazdaságiak jövedelme egy paraszthajszállal vastagabb.

A tanács felől nézvést

Kissé elidőzők a városháza emeletén a történeti vitrin előtt. Az üveglap alatt az égőt szeretném fölfedezni, meglehet, ott is van, de nem látom. Az én gyöngye szemem a hibás ebben, vagy valóban nincs ott az az égő, apró ügy. Majd megtudom. Aztán Bódi Jánosnál, az elnökhelyettesnél meg is fedlekem a dokumentumapróságról.

Az elnökhelyettes kissé hivatalosan (talán a beszámoló hangján), ám annál konkrétan bizonyítja az Izzó honfoglalásának egyértelmű jóságát. A tanácsi bizottságok felől nézvést, amely a hatvantagú tagságnak a döntését ugyancsak befolyásolhatja. A tanácsi bizottságban szép számmal vannak ott az izzósok, akik hallatják véleményüket a „társadalmi tervezéseknél”, a műszaki ellenőrzéseknél. Sőt, egy egész iskolát patronálnak, a 3-as számút. A társadalmi munkában létre jövő sportpálya (a városé!) is az szakértelmüket hirdeti majd. A pályát ugyanis ők hangosítják majd, bérmentve, ingyen.

S ennél az effektusnál álljunk meg. Kimondhatjuk: gyár és mezőgazdaságáról híres város összefonódtak. Nemcsak fény- és hangerőben!

Szalai Csaba

Együttműködés a KGST-n belül

A GYÁRTÁSSZAKOSÍTÁS FÉNYEI PÉLDÁUL A MEZŐGÉP ÉS MEDICOR

A SZOCIALISTA ORSZÁGOK GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK TALÁN LEGIZGALMASABB RÉSE, HOGY A KGST-TAGORSZÁGOK KÖZÖTT LÉTREJÖTT KOOPERÁCIÓ, GYÁRTÁSSZAKOSÍTÁSI EGYEZMÉNYEK VÉGREHAJTÁSA ÖSSZHANGBAN VAN-E AZ EREDETI CÉLKITŰZÉSEKKEL? A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI NÉPI ELLENŐRZÉSI BIZOTTSÁG NEMRÉGIBEN A DEBRECENI MEZŐGAZDASÁGI GÉPGYÁRTÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ VÁLLALAT ÉS A MEDICOR MŰVEK DEBRECENI ORVOSI-MŰSZER-GYÁRA ILYEN IRÁNYÚ TEVEKENYSÉGÉT ELLENŐRIZTE.

Az együttműködés kérdései

A sokoldalú nemzetközi együttműködési és kooperációs egyezményeket a vizsgált egységek felügyelői szervei készítették elő és írták alá. A mezőgazdasági gépi és traktorok esetében az eredeti egyezményt hét európai szocialista ország termelő és forgalmazó szerveinek képviselői 1972-ben kötötték meg. Ebben rögzítik a szakosodó felek kötelezettségeit, az árakkal kapcsolatos előírásokat, a külkereskedelmi együttműködés kérdéseit. A mellékletekben meghatározzák a kölcsönös szállítások volumenét és időpontjait, valamint a szóban forgó termékek fejlesztésére szolgáló műszaki-tudományos együttműködés témáit is.

A népi ellenőrök megállapították, hogy a vizsgált egységeket nem vonták be az egyezmények megkötésének előkészítésébe. A debreceni MEZŐGÉP egyes részfeladatok kidolgozásába becsapított ugyan, de ezek nincsenek dokumentálva. Így a szakosodási vállalások előzményeiről részletes anyagok nem voltak a vállalatnál. Az egyezmény egy példányát a kereskedelmi igazgatóhelyettesnél megtalálható, de a lebonyolításban közreműködő vezető állású dolgozók nagy többsége csak a viz-

gálat idején szerzett tudomást a sokoldalú egyezmény létezéséről.

Az orvostechnikai eszközök nemzetközi gyártásszakosodási egyezményét a MEDICOR vezérigazgatója készítette elő, és 1976 októberében írták alá. Ennek alapján különböző időpontokban kétoldali szerződések készültek az érdekelteket a szocialista ország képviselőivel. A debreceni gyár szakembereit nem vonták be a szakosodási megállapodás előkészítésébe, ez az egyezmény nincs is a gyár birtokában. A kétoldali szerződések egy részét informatív jelleggel megkapják a debreceni szakemberek, de épp a népi ellenőrzési vizsgálat során szerezték tudomást arról, hogy három — Debrecenben készülő — termékre kétoldali szerződést is kötöttek Lengyelországgal, illetve az NDK-val.

Az egyezményekkel kapcsolatos hiányos információk számottevően mégsem hárították a vizsgált egységek tevékenységét, mindössze az adott szervezetben belüli koordinálatlanságról van szó. Hiszen a MEZŐGÉP-nél a szerződések teljesítése vállalati hatáskörbe került, a MEDICOR-nál pedig központi szinten előírják a gyártási feladatokat.

Hol mutatkozik a nyereség?

A vállalat teljesítése érdekében a MEZŐGÉP debreceni gyárában új szerelő-csarnokot építettek. Megkezdtek a gyáregységekben a részegységek felületi előkészítő és megmunkáló bázisainak kiépítését. A belső gyártásszakosításon kívül gondot fordítottak a partner országok műszaki, munkavédelmi és agrokémiai előírásainak figyelembevételére, a határainkon túra szállított gépek karbantartására. Több mint tízezer mező-

gazdasági gépet szállítottak eddig az érintett szocialista országoknak. Ez egy picivel meghaladja az egyezményben rögzített mennyiséget. Az export értéke megközelítette az 50 millió rubelt. A Szovjetunió és Csehszlovákia az eredetileg kért mennyiségben kapta a mezőgazdasági gépeket, az NDK azonban 1977-ben és 1978-ban a korábban megrendelt Kertinox-Globál permetezőgépek helyett az olcsóbb árú BKS típusú gépeket vásárolta. A gyártmány szerkezetben belül nagy a szóródás az önköltségre vetített eredményesség tekintetében. Nyilvánvaló azonban, hogy nehezen lehet egy sokoldalú szerződés egyetlen gépének nyereségességét, az export jövedelmezőségét vizsgálni.

Ráadásul 1977–79. között a MEZŐGÉP debreceni gyára tröszt támogatást kapott. A kedvezőtlenebb hatások között a folyamatosan csökkenő devizasorozó éppúgy megtalálható, mint a vállalati kezdeményezési áremlések meghiúsulása, a termelési költségek növekedése vagy az adózási rendszer változása. Ezek többsége részben független a kapukon belül folyó munkáktól.

A MEDICOR Debreceni Orvosi-műszer-gyára a magánjogi szerződés alapján a szakosodási egyezményekben vállalt mennyiségénél 30 százalékkal többet szállított. Ismét a belső információáramlás hiányára mutat, hogy a gyári szakemberek nem tudják, miért történtek az egyezménynél nagyobb mennyiségre szóló kétoldali szerződéskötések.

A nyereség a debreceni gyár számára nem a szocialista exportból származik döntő részben. 1978-ban és 79-ben a tevékenység részarányától elmarad a nyereség, tavaly pedig veszteséges volt. Hasonlóan alakult a rubelbeizmolású export jövedelmezősége is. Ez alapvetően a szerződésekben rögzített alacsony árakra vezethető vissza. Így ez a körülmény nem ösztönöz a kivitel növelésére. A probléma súlyosbítja, hogy a debreceni gyár számára közömbösebb az export nagyvállalati és népgazdasági szintű előnyei, s az alacsony árakon kiszállított termékekért cserébe kapott, hasonlóan alacsony árú ellentételező import a gyár tevékenységét nem érinti. A közzéadott adatokból látható, hogy a debreceni orvosi-műszer-gyárnál, mint a MEZŐGÉP-nél.

Biztató jövő

A MEZŐGÉP termékei iránt részben csökkentek, részben növekedtek a hazai igények. Így a vállalat üzletpolitikájában fontos szerepet kap az export növelése. A rendelkezésre álló termelési tényezők lehetővé teszik ezt. Problémát csupán a kontingens és áregyeztető tárgyak elhúzódnása okozott. A tavaly bevezetett szabályozórendszer elsősorban a gazdaságos export növelésére ösztönöz s a gyártmány szerkezet tervezett megújítása ezzel jól összhangba hozható.

A MEDICOR is meghosszabbította a hatodik ötéves tervre az együttműködési megállapodást. Két termék továbbfejlesztett változatát fogják szállítani, a többi orvosi műszer változatlan formában kerül határainkon túlra.

A népi ellenőrök vizsgálatát követően a Debreceni Mezőgazdasági Gépgyártó és Szolgáltató Vállalat felülvizsgálta a vállalat kereskedelmi szervezetét, és módosította a KGST-egyezmények ügyintézését. A vállalatnál létrehozott marketingcsoport feladata lesz többek között a sokoldalú gyártásszakosítási egyezmény ellenőrzésének belső információk színvonal javítása is.

Hajdú István

Hegesztő

„Csak azt bántam, ahogy beszélt veled”

Filmrendező nem tudná tökéletesebben megkomponálni a képet, ami fogad. Katonásan rendes külsejű, modern falusi ház és udvar, bent a patika tisztaságú szobában kezimunkák sokasága mindegyiknél, ahol csak hely van számukra. Az asztal mellett ül az ősz hajú férfi, újságot olvas, az asszony a diványon gyorsan járó kézzel színes virágokat híméz a készülő terítőre. Egy tsz-alapító és a felesége Kismarján, 1981 decemberében. Mögöttük három kemény évizedt, amikor is a férj, Molnár Gyula mindig az első vonalban harcolt,

hiszen párttitkára volt évekig, keresztül a falunak, majd a szövetkezetnek. Most élvezi a megérdemelt nyugalmat. Emlékeiből kötetlenül is kitalál — ez egyszer mégsem az ő szavaiért kerestem fel a családot. Az asszony személyi igazolványába ez van bejegyezve: háztartásbeli. Nem szerepelte meg a nyugdíjjogosultságot sem, habár az alapítók között az ő neve is szerepelt. Nem vett részt olyan társadalmi munkákban, amelyek révén elismeréshez, kitüntetéshez lehet jutni. Mindig a második vonalban élt.

Tagok mind a ketten

Míg a sebesen futkározó tü nyomán rajzolódnak a virág tarka szirmai, a feleség életét kérdezem. A férj afféle narrátorszeretettel tölti be, ő mondja az adatokat, a szövetkezet életére vonatkozó tényeket, s az asszonyi visszaemlékezés minden „ő”-je is rá vonatkozik.

— Lánykoromban az uradalmi földön dolgoztam, mindig, amikor csak munka volt. Répaegyeléstől tengeri-terítésig, répaszedésig mindig kint voltunk. Köröt is szed-tünk, azért negyven fillért kaptunk naponta. Amikor a napok hosszabbodtak, nőtt a napszám is, hatvan-nyolcvan fillér volt, a nyár derekán egy pengő vagy egy-husz. Hogy mit lehetett venni érte? Voltak akkoriban olyan finomabb kártyák, abból egy-husz volt egy méter. De már a jobbfejta anyag drágább volt, azért kellett dolgozni két hétig is, hogy egy ruhára való kitaljen.

A férj, mesterségét tekintve kovács, de mert ilyen munka nem akadt, maga is

napszám volt, így ismerkedtek meg. Négy és fél évi udvarlás után, 1935. december 12-én tartották meg az esküvőt.

— Két tyúkkal meg egy libával, ennyivel indultunk. Akkor aztán kezdődött elől-ről a görögös, annyit dolgoztunk, hogy nem volt se éjjel, se nappal. 1949 novemberében megalkult a harmas típusú termelőszövetkezeti csoport. Berúgatták a földosztáskor kapott hat holdat, s tagok lettek mind a ketten. Az asszony is naponta kijárt dolgozni, s mellette látta el a két gyerekkel és a két magatehetetlen öreg szülővel hatagúra növekedett családot.

— Hát mit csináltunk? Ami volt, amit kellett. Akkoriban még nem volt más gép, csak olyan kaszáló-kéveket. Raktuk a kereszteteket, de még arattunk is. Aztán krumpli, tengeri, répa, mindig volt kapálnivaló, egy időben még a gyapot is. Később lett kerészett, ott konyhakerti növényeket termeltünk.

Hajnalban keltem mindig

— Nem a munkaidő volt megszabva, hanem a területet osztották fel annyifelé, ahány munkás volt. Miránk, kettőnkre is. Tizenkétezer kvadrát tengeri jutott ránk, nem számítot, hogy a férjem párttitkár volt, neki is ugyanannyit kellett volna teljesíteni, mint bárki másnak. Így aztán a területet majdcsak magamnak kellett bekapálni. Úgy dolgoztam, hogy sokszor eleredt az orrom vére, ha hátranéztem, mindig nagyon kicsit láttam magam mögött akkora nagy területen. Akkor még ott volt mellette ezerhatszáz kvadrát répa, ötszáz kvadrát krumpli, ezt mind meg kellett csinálni.

— Nagyon korán, hajnalban keltem mindig. Megfőztem az ebédet, mert ugye ő jött haza délben, a gyerekek az iskolából, a két szülőnek is ebéd kellett. Aztán mentem ki dolgozni, és nem is jöttem haza estig. Este mostam, takarítottam, vagy ha sütni készültem, hiszen itthon süttünk akkor még, kovácsoltam. No, ha süttöttem, akkor nagyon keveset aludtam, megkelt a kovász, bedagasztottam, befűtöttem, hogy mire munkába megyek, megsüljön a kenyér.

— No, meg a háztáji, a kert, az is rám maradt. Tehén is volt, hízó meg baromfi, nem vettünk mi akkoriban mást a boltból, csak fűszereket, hát meg ruhát, ha telt rá, de a gyerekeknek mindig kellett. A tejet nem vittük csarnokba, nem adtak annyit akkoriban a tehének, a fajta lehetett más, vagy most a tápok miatt tejelnek olyan jól, biztosan így van. De nem kellett forintot adni a te-

jért. Édesapám egy liter tejet belevágott egy csomó kenyert, megette, nem is kellett neki más.

Mert forint az nagyon szűkösen akadt mindig. A tszcs fizetett előleget, azt is inkább természetben, baromfi, búzát, ha vágta, húst. Pénzre zárszámadáskor lehetett számítani — ha lehetett.

— Egyszer volt nekem is nagyon elegendő a szövetkezetből. Mindig dolgoztunk, sokat dolgoztunk, még télen is, mert volt dohány, azt csomóztuk, aztán ez se volt, az se volt. És a végén nem-hogy kaptunk volna valamit, még munkaegységként három forintot vissza kellett fizetni! Akkor azt mondtam, menjünk el, ne csináljuk ezt tovább! Az öcsésék Rákospalotán laktak, volt ott egy félig kész ház, eladták volna kedvezményes áron. Mondtam, adjuk el a házunkat, vegyük meg azt. Mások is elmentek, ez nem létezik, hogy éjjel-nappal dolgozunk, és nemhogy kapnánk, még az előlegből is hónapokon keresztül lefognak.

— Már hajlott is volna rá, mikor ott voltunk az öccsinél, jó, menjünk. Hát aztán hazajöttünk, kiültünk este a ház elé, szép holdvilágos este volt, emlékszem rá, hallgattunk, egyszer csak megszólal, szinte már tudtam, mit fog mondani. Hallod, azt mondja, tudod, mit találtam: itt élnek, halnod kell. Hát maradtunk. Csináltuk tovább.

Csak hogy egy párttitkárnak akkoriban a munkára maradt kevés ideje. Vagy menni kellett vagy jöttek a járástól, mindig volt valami.

Csináltam, amit a többiek

— Nagyon sokat dolgozott társ, hogy jobb munkát vé-

titkárnak, fizetést persze nem kaptak akkoriban, a hoz, és mondtam neki: ide figyeljen, elvtárs, hogy mer így beszélni. Hány fillért adnak ennek az embernek, meg a többi titkárnak? Aki fizet, az pityegtet! Maguk megkapják a fizetést, ezeket meg csak uszogatják. Csak nem gondolja, hogy törött lábbal megjárja Derecskét? El-kére. Akkor volt, hogy este idejött egy elvtárs, bezörgött az ablakon. Úgy az ablakon keresztül mondta, hogy így elvtárs, úgy elv-

„De azért te is mellettem voltál” — mondja a férj csendesítően ezeknél a mondatoknál.

— Hát persze, hogy mellettem voltam. Nem is bántam, hogy csinálod, csak azt bántam, ahogy beszélt veled!

Az évek mentek, az ellenforradalom vihara megbálta a kismarjai Bocskait is, de lábom maradt. Molnárné azonban hamarosan elhagyta a munkát a közönségben. A nagyobbik fiú is dolgozóvá nőtt — életük tragédiája, hogy a kisebbik vasgyűjtés közben aknát talált, még nem volt tizenhárom éves... A két, öreg körül is egyre több lett a tennivaló.

— Aztán valahogy nem mentem a munkába, később ki is húzokdottam a tagok közül. Nehéz volt megszokni, hiszen addig mindig mentem, csináltam, amit a többiek. Előbb nem is találtam volna meg a dolgot itthon, aztán beleszoktam. A fiam megnősült, itt volt az unoka. Csak legalább még három évet dolgoztam volna, hogy nyugdíjamban lenne! Így csak a száználvaló forint van.

De panasza azért nincs. A férj élete — ő maga fogalmaz így — olyan jól alakult, hogy a nyugdíja ötezer körül van, faluhelyen ez biztos megélhetés két idős embernek. Ha én nem toppanok be kérdéssel váratlan vendégként, talán soha eszükbe sem jut azon elmélkedni, mennyi része van a feleségnek abban, hogy Molnár Gyula mindig helyt tudott állni munkásként is, párttitkárként is. Természetes volt a „hátszág” segítő biztossága.

Nagy Zsuzsa

A MESTER ÉS A TANÍTVÁNY

Nézzed, fiam...

Jó nézni ezt az öregembert, ahogy itt ül, szobor-rem, mozdulatlan arccal. Reakcióit csak összekulcsolt kezei jelzik, ahogy néhány pillanatra szétválnak. Ilyenkor ropognak az ujjak megfáradt izületei, majd újra visszafognak, összekulcsolódnak, sorsba törődött be-kességgel. Kilenc éve nyugdíjban már a hajdúszoboszlói Bocskai Termelőszövetkezet halászmestere. Sándor András hetvenéves éves.

A fiatal halász Szabó Lajos, az utód, annak idején még tőle tanulta a munkát. S hogy így együtt látom őket, önkéntelenül is a hasonlóságot kerestem. Alkatra nagyon is különbözöek. András bácsi testes, amolyan hemingway-i öreg halász, Szabó Lajos vékonyk, majdnem törékenynek tűnik mellette. De mozdulataik mértéke már közelít, nap, szél, eső edzette arcukon pedig egyféle a kifejezés: a munka, a hivatás — mert nem hangzott itt el egyszer sem a szakma szó — vállalt felelőssége.

— Nekem az apám is halász volt. Kiöregedett, én meg tizenhét éves koromban vettem át a hivatást. Nem is rosszul akkor sem. Szabad vízen dolgoztam. Ott kell aztán tudni igazán. A tógázásánál is kell, nagyon is kell. Ki:etted a varsát, bele a takarmányt. Rendben van. De másnap már lehet ott a takarmány, bele nem megy a hal. 1952-ben alapítótag voltam itt a termelőszövetkezetben. Hat évvel később kaptam a parancsot, el kell végezni az iskolát, a párt nem jelölt ki brigádvezetőnek. Elvállaltam, de nagyon belemaradtam a spanyol úborkába. Míg a szabad vi-

zen dolgoztam, lényegesen többet kerestem. De mit tehettem, ha itt volt szükség rám. Meg jó volt az is, hogy az ember tudja, hogy használ. En egyet tudok mondani: engem a munkám miatt soha meg nem szőlítottak. Minden emberrel meg tudtam egyezni.

— Lajost ismertem kicsi kora óta. Milyen volt? Mint most, jó gyerek. Meg az apja is. Ha az azt mondta valamire, hogy fekete, az akkor fekete is volt.

— Nem szép ez a halászmesterség, hanem jó. Mert mi ebből élünk. Csak még ötvenéves lehetnék, és dolgozhatnék. Nem bánám, ha a fiatal meg kapná az én nyugdíjamat. Mindig jól éreztem magam a fiatalok között, csakhogy elrohantak az évek az oldalam mellett, én meg megöregedtem. Nem nagyon találok fel magam. Mindig a szabad vízre vágyom, a négy fal közül, ha meg kimegyek, megfázok, beteg leszek.

— András bácsinak mindig nagy tekintélye volt. Tanítványai voltunk mi mind. De mi már nem vagyunk olyanok, mint ő. Nem tudom, miért. Nem fedett ő meg bennünket soha, mégis mindenki kötelességének érezte, hogy csak az igazat mondja, hogy lelkiismeretesen dolgozzon. A takarmány be-etetésénél azt is megfigyeltük, hisz kötelességünk volt, hogy megeszi-e a takarmányt a hal. Tudnunk kellett, hiszen ha nem ették meg, másnap kevesebbet kaptak, ha pedig elfogyasztották, több járt nekik. Már csak négyen dolgoztunk itt abból a „csapatból” A többiek el-

mentek, s jobbára ma már „vándormadarakkal” dolgozunk, akiket nem érdekel a munka, a halászat. Szóval nincs halászatútpótlás. Így aztán nagy a felelősség. Más lenne, ha mindenki vállalná belőle a részét.

— Nem akartam én halász lenni. Gépen dolgoztam. De az ősi betakarítás után a halastóhoz küldtek dolgozni. Aztán ott is maradtam. Emlékszik rá, András bácsi?

— Hogyne. Akkor nekem olyan brigádomból volt, voltatok, tizen-tizenketten?

— Tizenketten, és mind egykorúak, fiatalok. — Ezek engem soha cserben nem hagytak. Pedig úgy mondom, magyaráz, nem kíméltem őket. A halnak a helyére kellett kerülni szélben, esőben, hóban is.

— A maga erejét se kímélte. Minden reggel első volt, este meg az utolsó, aki hazament.

— Te is úgy csinálod, vagy nem?

— Úgy. Nyugodtabban alszom, ha én látom meg reggel először, este meg utoljára a tavakat. Néha amikor be van törölva 20–22 vagon hal, tudja azt András bácsi, valaki csak egy rácsot tegyen rosszul vissza...

— Nem lehet itt tévedni, fiam. Öszintén tudni kell itt mindent. A brigádvezető csak egy ember, pedig a munka a többi halász lelkiismeretére is épül. Aztán ha baj van, mégis a halászmestert „beszik elő”. En is több letelést kaptam, mint amit továbbadtam nektek. Most hogy van ez?

— Ugyanígy. Egy munkásnak sohasem szólnak. Ert már engem is annyi kudarc, tudja András bácsi, az a hal-elhullás is.

— Nemcsak a te hibád.

— De láttam. És az a baj, hogy nem tudtam segíteni. Hányszor mondtam magamban, hogy nem csinálom tovább. Aztán mindig csak maradok.

— Nézzed, Lajos, ez már így van. Nehéz a halászatot megszeretni, mert fáradtságos, piszkos, nehéz munka, de aki megszereti, az nem megy el, az itt marad. Egyet tudomásul kell venni, megtanulni könyvből nem lehet. Meg kell ismerni ezt a „jirget”.

— Hát az biztos. András bácsi még a halnak a gondolatát is ismerte. Emlékszem, korán hajnalban vagy amikor idő volt rá, magával vitt: — na gyere, fiam — mondta. — Akkor aztán órákig nézegettük a kicsi ivadékokat.

— A hallal együtt kell élni. Amikor a mostani elnök idejött — akkor még főagronómus volt — azt mondta nekem: én vagyok a főagronómus, de te vagy András bácsi, a halász. Hát így dolgozunk.

A két halászt régóta ismertem. Láttam őket munka közben — még akkor, amikor együtt dolgoztak — az ősi lehalászosok idején. Vacogva néztem a partról, amint gázolnak a térden fölüli, itt-ott derékgig érő vízben, s félkör alakban erejüket megfeszítve húzzák a hálót a halágy köré. Aztán láttam őket, amint léket vág-tak, máskor kíváncsian figyelték és megmutatták nekem is az apró gyöngyszemekhez hasonló megtermékenyült ikrákat. És láttam őket a termelőszövetkezet közgyűlésén. Ünneplőben, megelégedetten. Itt mondta jó néhány éve András bácsi nekem, amikor kérdeztem, mi kell ahhoz, hogy valaki jó halász legyen: nem kell ahhoz semmi más, csak az embernek a szíve, meg a lelke. Oktondi kérdés volt, ma már tudom, a választ azonban nem felejtettem el azóta sem.

Úlnek egymással szemben — a két, halászmester —, és beszélnek, nem tudom, de nem is akarom már irányítani ezt a beszélgetést. András bácsi cigarettá után nyúl. A fiatal halászmester gyorsan tűzét ad. Búcsúzó, elmenőben még hallom András bácsi hangját: nézzed, fiam...

Tatár Eva

NÉMETH MIKLÓS: EGYÜTT

RÉGI UTCÁK DEBRECENBEN

Közömbös dolgokról beszélgettünk, hirtelen lett ismerősömmel, s csaknem kifogytunk a témákból — család, munkakörülmények, fizetés; érdekelheti-e igazán azt, aki az ország másik szegletében él? — amikor Debrecenre terelődött a szó. Debrecen — mondta és szemüvege mögül mintha kicsit érdekesebben nézett volna — én is ott laktam az ostromig a Varga utcán, ugye tudod, hol van.

Persze, persze — bólogattam, de miért vallottam volna be neki, hogy alig tudok valamit erről a környékről. Varga utca, Timár utca, Vigkedvű Mihály utca — mit mondhatnak ezek a nevek annak, akik nem errefelé laknak. Itt nincsenek hivatalok, középületek, munkahelyek is alig — a hétköznapi nem szorítják rá az embert, hogy errefelé vegye az útját. A változásnak legfeljebb a lefüggönyözött ablakú szobákban találjuk jelet, az udvarokat rést nem hagyó kerítések takarják, az utca jobbára üres, a világraszóló történések sehogy sem illenének ebbe a tájba.

Igen, igen jól ismerem ezeket az utcákat — motyog-

tam — pedig talán akkor jártam utoljára erre, amikor sok-sok évvel ezelőtt egy lányt kísérgettem haza ide. Akkor sem akadt semmi más látnivaló, a halványan égő lámpák csak a rügyező fákra szórtak némi fényt. A redőnyök lehúzva, egy macskatornászta át magát a kerítésen, egyébként csend. Mint ha nem is néhány lépésre lenne a belváros, ahol szolidan, ehhez képest mégis zajosan lüktet az éjszaka, vagy a Nagyállomás, ahol szinte sosem szünetel a nyüzsgés.

Akkor jöttünk el, amikor kibombáztak bennünket — folytatta az ismerős —, azóta sem jártam arra.

Bombázás? Hisz akkor újja is kellett építeni! Ezek a házak pedig mintha évszázadok óta állnának változatlanul, szerényen, mégis szigorú ráartisággal. Hogy is van ez?

A feljegyzések szerint az egykori Torna vagy Boldogasszonyfalva a város legősibb települései közé tartozik, évszázadokig mégis Debrecen határain kívül rekedt. Csendes harcot vívott a később Boldogfalvának nevezett falu néhány tucat családjával a városi kormányzattal — már akkor is az itélkezés haszna miatt perlekedtek. Aztán Debrecen kénytelen-kelletlen keblére ölelte a girbe-gurba utcák népét. A múlt század eleji pusztító tüzeknél azután végképp elpusztult a régi Boldogfalva, s a már kialakult modern városhoz simuló, szabályos vonalvezetésű utcákat nyitottak erre is. Így alakult ki a Felszer Varga (Timár), a Cser (Vigkedvű Mihály) és a Bárány (Teleki) utca.

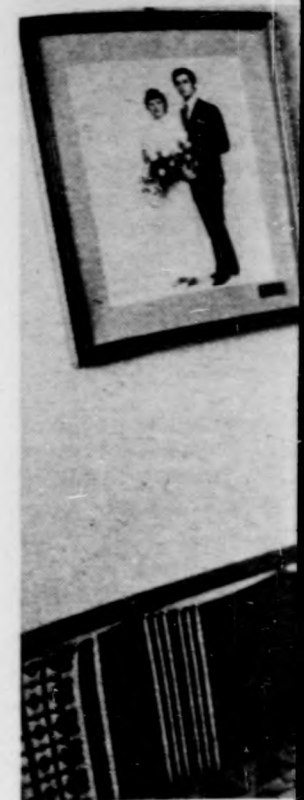
Ennyit mondanak a régműltről a könyvek, a leg-

utolsó száz évről talán ezek a jellegzetes épületek szoktak mesélni, amikor zárkózottságukból felengednek. Ilyen pillanatokot próbáltunk ellesni, egy errefelé különösen csendes téli napon. A fényképek megmaradtak, a táj — ha keveset is — már azóta is változott.

Az egyre zsúfoltabb belvároshoz simul néhány utca, amelyek nélkül — immár tudjuk — Debrecen sem lett volna olyanná, amilyennek oly sokan szerették, szeretik. S a régi utcák eltűntével is biztosan más lesz.

A neve azonban megmarad. S talán az utcáké is...

T. Szücs József
Nagy Gábor felvételei

A legidősebb lány

Vik

KARÁCSON

Típuslakás a típusgyedek emeletén. Csak kő nem azok — nyomasztó pedagóguscsaládcsöngetek be ide.

— Na, hova is tegyát? — kuta az emeleten Viku néni, aratót nyit. — Pereg-dűtinka vagy Sámsonkélyik iskolában tanít.

Aztán, amikor elmiért keresem, szavamentegőzést váltja iménti bizonytalank.

— Tudja, még ma ran felkeresnek a nyaim. Egyikük min ten feljön, elmondja baját, tanácsot kérsikkal az övodában tam a minap. En az mat, ő a gyereket vzenfogva. „Látod — a kisinek —, ő volt első tanító nénim...

Amig villany gyull

Hányan emlékezt vissza így Viku Szücs Józsefné, lányvén Takács Viktória tudná számolni, hánket tanított életében, hatvanöt esztendősnegyedszázadot kültanyai iskolákban tóbácskai születésű, mellől származó csalédédapáig visszamenődenki pedagógus Jászapátiban kezdte lyát: az iskolaigazgokleveles tanítónőkében ment férjhez. gógus házaspár egymlúva négy gyerme rült a Jászágából De be.

— Megszületett az is, a legidősebb pedi éves lett, amikor 193 Pereg-dűlőbe került férjem, aki általános tanár, a felső, én alsó tagozatban tanít téli esteken, ha elgyerekeket és végez írásbeli munkákkal tani Ady Tsz-be jár gyalog, térdig erő, hogy az írástudatlan tűvetésre tanítsuk. S adást tartottunk a sz mősorokat adtunk a kekkel. Még kirán voltunk, szerte az or Sokan velünk ültek vonatra! Egy ilyen egrire, biztosan em arról képeket is őrző.

S amiről nincsenek csak az emlékezetbe cséknak ott még k mekük született. Táv rostól, erdők háta Ahol mosáshoz, minden kanna vizet csön kellett felvinn téshoz fát aprítani, ni, a vonathoz erdőt a ritkán közlekedő fél kilométert gyalog.

— Ha véget ért a előbb a házimunka

A legidősebb lányom asszisztens, a férje orvos

Viku néni nyugdíjban

KARÁCSONYKOR HARMINCKETTEN LESZNEK

Típuslakás a típusház negyedik emeletén. Csak a lakói nem azok — nyolcgyermekes pedagóguscsalád miatt csöngetek be ide.

— Na, hova is tegyem magát? — kutat az emlékeztetőben Viku néni, amikor ajtót nyit. — Perc-dülő, Martinka vagy Sámsonkert? Melyik iskolában taníthattam?

Aztán, amikor elmondom, miért keresem, szavaiban a mentegőzés váltja fel az iménti bizonytalankodást.

— Tudja, még ma is gyakran felkeresnek a tanítványaim. Egyikük minden héten feljön, elmondja gondjait, baját, tanácsot kér. A másikkal az óvodában találkoztam a minap. En az unokámat, ő a gyereket vitte kézenfogva: „Látod — mondta a kisnőnek —, ő volt az én első tanító nénim...”

Amíg villany gyulladt

Hányan emlékezhetnének vissza így Viku nénihez? Szücs Józsefné, lánykori nevén Takács Viktória össze se tudná számolni, hány gyereket tanított életében. A most hatvanöt esztendősszony negyedszázadot külterületi, tanyai iskolákban töltött. A bácskai születésű, Újvidék mellől származó családban a dedapáig visszamenőleg mindenki pedagógus volt. Ő Jászapáiban kezdte a pályát: az iskolaigazgató lánya okleveles tanítónőként 1940-ben ment férjhez. A pedagógus házaspár egy évtized múlva négy gyermekkel került a Jászágóba Debrecenbe.

— Megszületett az ötödik is, a legidősebb pedig nyolc éves lett, amikor 1951-ben a Perc-dülőbe kerültünk. A férjem, aki általános iskolai tanár, a felső, én meg az alsó tagozatban tanítottam. A téli estéken, ha elláttuk a gyerekeket és végeztünk az írásbeli munkákkal is, az otáni Ady Tsz-be jártunk el gyalog, térdig érő hóban, hogy az írástudatlanokat betűvetésre tanítsuk. Sok előadást tartottunk a szülőknek, műsorokat adtunk a gyerekekkel. Még kirándulni is voltunk, szerte az országban. Sokan velünk ültek először vonatra! Egy ilyen útra, az egrire, biztosan emlékszem, arról képeket is őrzök...

S amiről nincsenek képek, csak az emlékeztetőben? Szücsnének ott még két gyermekük született. Távol a várostól erdők háta mögött. Ahol mosáshoz, főzéshez minden kanna vizet hét lépésnyire kellett felvinni, a fűtéshez fát aprítani, salakozni, a vonathoz erdőt átszelni, a ritkán közlekedő buszhoz fél kilométert gyalogolni.

— Ha véget ért a tanítás, előbb a házimunka következ-

zett, s csak ezek után — mindig késő estétől általában hajnali kettőig — az órákra való készülés, dolgozatjavítás. És képzeld el mindezt petróleumlámpa mellett! — A hangulatvilágítás fénye megcsillan a szemüvegén. — Ez tette tönkre a szemem. Huszonöt évet tanítottam addig, amíg kigyulladt a villany. 1971 szeptemberében mentem nyugdíjba a Sámsonkertből, onnan, ahova csak 1970. május 1-én vezettek be a villanyt.

Mindenkinek mindenese

Micsoda misziót kellett teljesíteni a nagyvárostól alig néhány kilométernyire! Ha a helyszín változott is az idők folyamán, a szerep és a körülmények aligha. Viku néniék 1955-től Martinkán tanítottak hét évig, aztán Sámsonkert következett. Ott állami díjas tantestület is tápolja a környéket lakó kétszázötven család száz gyermekét. A magas elismerésben Viku néniék is része van: férje nyugdíjba vonulása után ő lett a sámsoni központi iskolához tartozó tagiskola vezetője.

— El sem tudom mondani, mennyire szerettem a gyerekeket. Hiába akartak már a Perc-dülő iskolájából tanfelügyelőnek kiemelni, megköszöntem a bizalmat, és maradtam továbbra is a padok között. Oszatlan osztályokat tanítottam mindvégig, a legtöbbet elsősöket és harmadikosokat együtt. Életem legboldogabb időszakává vált ez. Még ma is magam előtt látom a buksi fejeket, a figyelő tekinteteket... Azóta sem tudok úgy elmenni kisgyerekek mellett, hogy meg ne simogatnám őket. Tizen-négy unokám közül is mint-ha a kisebbek állnának közelebb a szívemhez.

A több tanerős, szakosított iskola igazgatótanítója tíz éve nyugdíjban van. Nyolc gyermeket nevelt fel a családban — de ki tudja, hányat készített fel az életre a katedrán? Az egyik szoba üveges szekrényében kitűntetések — a kiváló pedagógusnak, az érdemes társadalmi munkásnak járó elismerések —, a másik szoba falán nyolc esküvői kép. S mögöttük, közöttük emlékek, élmények: egy élet eredménye, értelme, s alighanem legteljesebb gazdagsága.

— Az iskolában tökéletesen ki tudtam élni magam. Ott éltem tanítás után is — még nyugdíjasként is, mert csak tavalyelőtt kaptunk lakást Debrecenben —, könyvtáros voltam. A telefon Sámsonkert egyetlen nyilvános állomása volt, éjjel-nappal jöttek hozzám az emberek, ha orvos, ha rendőr kellett,

de felkerestek másért is; ki tanácsért, ki vigasztalásért fordult hozzám. Mindenki nekem mindenese voltam... Sokszor még ma is arról álmodok, hogy ott lakok kint, közöttük. Aztán meghallom a lift zúgását, és marad a nosztalgia...

Sámsonkert — Éjkert

Körbesétálunk a kényelmesen berendezett kétszobahallos lakásban. Az összkömfort, árulják el aprócska jelek, nem unalmas órák fedezték. Viku néni aktivitásának most sem akarata, legfőképpen fájós lába szab határt. Ha teheti, ott van a nyugdíjas pedagógusok klubjában, vagy idős emberekkel, ismerősökkel és pártfogókkal álló társaságában. Most egy nyolcvanhét esztendősnénihez készült, hogy meghívja magához a téli hónapokra; fiatalon rokkantsággal nyugdíjba került kolléganőjét szinte kilencedik gyermekéket gondozza.

A gyermekeim már felnőttek, családot alapítottak. Öten itt vannak Debrecenben, két család Nyíregyházán, egy Nyíradonyban él. A legtöbb lányom egészségügyi dolgozó — van köztük orvosasszisztens és élelmiszer-vezető, a vejem között orvos, technikus és osztályvezető —, két fiam pedig a mentőknél dolgozik. Velem úgy látszik, megszakadt a családban a pedagógushagyomány.

Elidőzünk a szobafal képeinél. Viku néni történeteket fűz mindegyikéhez, van miről mesélnie. Szándékát, hogy a népes család tagjai a távolság ellenére se szakadjanak el egymástól, nem az őt autó segítő elsősorban, hanem az anyai szeretet sokfelé osztottságában még erősebbé váló ereje.

— Alig van olyan nap — szavait mintha a képekhez intézné —, hogy fel ne jönné valamelyikük. Évente kéthárom alkalommal, a férjem névnapján, a házassági évfordulókon és karácsonykor azonban mindnyájan „összejövünk”. Hamarosan ismét együtt leszünk: karácsony másnapján a legszűkebb családi körben ünnepelünk. Fiúk, lányok, menyek, vők, unokák — harmincketten! Ilyenkor szoktuk megülni a Viktória-napot is, mert három vagyunk érintve: anya, lánya és unokája.

Próbálok magamban elképzelni az ötvennégy négyzetméteres lakásban a harminckettagú családot...

Szép karácsony lehet. Az anyának is, a pedagógusnak is, aki élete legtöbb napját így, legalább harmincadmagával töltötte el...

Juhani Nagy János

„A SZÍNHÁZ AZ ÉN IGAZI VILÁGOM”

Beszélgetés Sárosdy Rezsővel

Sárosdy Rezső huszonkét éve debreceni színész. Öt igazgató és számos főrendező fordult meg a színházban ez idő alatt. Az épületet egyszer átépítették, a második rekonstrukció most van folyamatban. Egykori kollégái közül már csak nagyon kevesen játszanak vele együtt. A debreceni évek alatt a nagy drámai szerepek egész sorát játszotta el. Voltak hangos sikerei, de gyakran kapott elmarasztaló kritikát is. Művészi munkájának elismerését jelzi az érdemes művészi cím, valamint a Jászai-és a Csokonai-díj. Amint Schiller A genovai Fiesco összeesküvése című drámájának bemutatója után Liszt Ferenc utcai lakásában beszélgetünk, első igazi nagy sikerére, Arthur Miller Pillantás a hídról című drámájának főszerepére gondolok, majd Verrinára, legújabb alakítására. Nem látszik fáradtnak, mondatait mégis lassan, nagyon megfontoltan fogalmazza.

— Valamikor Novák Pista azt mondta nekem, mennél hosszabb időt tölt el valaki a színészi pályán, annál nagyobb izgalmat jelent számára a premier. Így vagyok ezzel én is. Érzem, hogy felelősséggel tartozom a színháznak, a közönségnek és önmagamnak. A bemutatón dől el végül is, milyen lesz az előadás, amelyen heteken keresztül dolgoztunk. Hiszem és meggyőződésem, hogy színházi produkció közönség nélkül nem szülehet meg. A keddi nyilvános főpróbán olyan fagyos volt a hangulat, hogy szinte megdermedtem. A bemutatón velünk együtt lélegzett a közönség, legalábbis én úgy éreztem. A bemutató utáni napon én mindig megnyugszom, de aztán ismét fokozódik bennem a feszültség. Várom az ismerősök, a barátok véleményét, aztán a kritikát.

— Most vonatkoztatunk el a tegnapi előadástól. Milyen a közérzete? Hiszen arról hallunk minduntalan, hogy egyre feszültebb a légkör a magyar színházakban.

— Nem mondatnám, hogy rossz. Az érdemes művészi rangomnak megfelelő feladatokat kapok a színházban és úgy érzem, újra kezd közösséggé formálódni a társulat. Szűnőben vannak a veszekedések, az éles viták. Tudunk együtt dolgozni. Én a Debrecenben eltöltött két évtized alatt szép szerepeket kaptam. Lassanként tudomásul kell vennem, hogy a gyorsan haladó évek szűkítik az én szereplehetőségeimet is. Ami a színházi világban folyó vitákat illeti — rendező vagy színész, modern vagy elavult színjátszás — ezek a kérdések engem is foglalkoztatnak. Az én véleményem az, hogy nincs régi vagy modern, csak jó és rossz színjátszás van. Ha valaki megőrzi a hitét és hatni tud a közönségre, magával tudja ragadni, akkor nem kell öröklődnie.

Amint beszélgetünk, komoly, megfontolt embernek látom. Az utcai találkozásaink alkalmával viszont gyakran komornak, elégedetlennek tűnik, a próbákon pedig ingerültnek. Melyik hát vajon Sárosdy Rezső igazi arca?

— Nem tudom, miért láthatnak engem az utcán komornak, ingerültnek. A próba az én életem. Én annak a híve vagyok, hogy amikor elérkezik az első emlékező ideje, akkor a színész már tudja a szöveget. Nem tudok papírból játszani! És ha az ember a partnertől nem kap megfelelő reakciót, nem tudja tovább építeni a szerepet, nyugtalan, ingerült lesz. De ez átmeneti állapot, legalábbis nálam.

— Jó orgánumú színésznek tartják. Azok közé tartozik, akik nagyon szépen beszélnek a színpadon. A rádió mégsem foglalkoztatja. De mintha Debrecenben kívül egyáltalán nem vennének tudomást Önről. Filmen sem látjuk.

Cigarettára gyűjt, kissé elgondolkozik, s látom, hogy úgy érzi, ezen a téren mégsem kapta meg a tehetségének megfelelő feladatokat.

— A rádiót nagyon sajnálom. Egyszer, talán már tíz éve is van annak, egy rádiójátékot a Csokonai Színház művészei szövegezték meg, „akkor felfedezték”. Megírta az egyik kritikus, hogy olyan hangú színeszre lenne szükség, mint amilyen én vagyok. Aztán ennyiben is maradt a dolog. Nem hívták. A film az más. Színpadi színésznek érzem magam. Nem vonzott soha a film, ha szerepet kaptam, olyan lealázóan

alacsony tiszteletdíjat ajánlottak, hogy önbecsülésem nem engedte meg, hogy elfogadjam.

— Nem gondolt arra, hogy esetleg a pódiumi műfajban keressen kárpótlást az elvesztett lehetőségeikért?

— Valamikor mondtam verset, de bele-sültem. Azóta nem vállalkozom arra, hogy pódiumra lépjek. A színpad, a közös munka, a színházi előadás az én igazi világom.

— Több mint húsz évet töltött el már Debrecenben. Nem fél attól, hogy teljesen elszürkül?

— Én egyszerű ember vagyok. Amióta 1961-ben feleségül vettem Csáky Magdát, ugyanabban a lakásban lakunk. Nem érzem szükségét annak sem, hogy máshova menjek játszani, hogy színházat cseréljek.

— Egyszer egy fiatal rendezővel beszélgettem, aki azt mondta, hogy nagyon nehéz Sárosdy Rezsővel dolgozni, egy-egy próbán valósággal „vért kell” izzadni, míg a jelenet megszületik.

— Bizonyára Rencz Antal mondta ezt. Becsültem, mert tehetséges embernek tartottam. Vitakoztunk, veszekedtünk, de mégis tudtunk együtt dolgozni. Talán az volt ennek az oka, hogy én gyakran már egy általam megalkotott figura képével mentem a próbákra. Ha a rendező nem tud meggyőzni, akkor nagyon macakus védem a saját elképzelésemet. Az bosszantott legjobban, ha a rendező — ilyen volt például Giricz Mátyas —, még akkor is ragaszkodott az elképzeléséhez, amikor már nagyon jól tudta, hogy a színésznek van igaza.

— Egy kollégájától hallottam, hogy rendkívül felzaklatja a jó vagy a rossz kritika.

— Számomra minden vélemény fontos, és minden, amit az alakításaimról írnak. A már említett Pillantás a hídról előadás után olyan kritika jelent meg rólam, amely teljesen elmarasztalt. Valósággal összetörttem. A rendező, Pethes Gyuri, alig tudott lelket verni belém. Ma már úgy vagyok vele, hogy ha a kritikus meg tud győzni, akkor elfogadom. Ha nem, akkor bosszant. Egy dolog szokott nagyon bántani, ha egy-egy rendezői hibáért kapok rossz kritikát. Tehát más, a rendező hibáját varrják az én nyakamba.

— Beszélgetésünk során többször említette Novák István nevét.

— Novák Pista remek színész volt, tőle mindnyájan tanultunk színészmesterséget és színészi tisztességet. Mert az embernek ezen a pályán mindig tanulni kell! Száz évenként csak egy-egy színész-zseni születik. Novák egy generáció eszményképévé nőtt a Csokonai Színházban.

Búcsúzól emlékeztet szerepeiről váltunk szót. Amikor megkérdezem, hogy van-e szerepálma, megfogalmazza ars poeticáját:

— Én azt vallom, ne a színész találja meg a szerepet, a szerep találja meg a színészt!

Filep Tibor

NÉMETH MIKLÓS: TÉLI TÁJ

MŰVÉSZET ÉS TÁRSADALOM

ACZEL GÉZA költő, kritikus

Irodalomról ma csak elmentmondások közepette lehet beszélni. A mostani viaskodások, kételyek és hangulati hullámzások — úgy érzem — túlmutatnak a művészetek mindenkorai küzdelmén, hagyomány és újítás, fiatalabb és idősebb nemzedék, irodalom és politika, a különböző ízlések általános feszültségén. Tegyük gyorsan hozzá, e szépségis mögött divatos korhangulatok, céltalanságképzetek és a kishitűség erői is munkálkodnak. Am ott sorakoznak naiv szemlélődők számára a riadt tények is, jelezve — a bensőséges, magával csábító, morálisán fényes, vagy a valós és vélt igazakról szikrázó kiálló művek folyama mind gyakrabban akadozik, értelmét és hitelét veszíti, s olykor már csak üres gesztusok, beidegződött mechanizmusok sodorják a leálíni készülődő erőket tovább.

De ha mindez (még ha némileg sarkítva is) igaz, hol itt az ellentmondás — kérdezhetnénk. Hiszen így meg lehetőségek egyhangúan szól a meghasonlás és kételkedés kórusa. Nos, az elmondott tennetek elsősorban a szorosabban vett szépirodalomra, a funkcióját veszített fiktiiv prózára, a kor kifejezésére hiteltelenné váló költészet egyes elemeire vonatkoznak. Általosságban az irodalom a nagy mára fordulás lehetőségeit és kényszerét éli, s lemondva a világ totális lírai birtokbavételéről, sajátos részfeladatok megoldását keresi a kor kitágult szemléti térképén. A váteszkedés, a múlt okán vérünkbe ivódott költőkultusz felől tekintve bizony e helyzet alapos lefokozásnak tűnik, egy egyetem partneri viszony feladásának. Egyes humán diszciplínák hatására pedig valami olyasmi megrendülésnek, melyt a képzőművészet élt át, s él talán napjainkig az egy-

KERTÉSZ GYULA operarendező

A művészet az emberi élet szerves tartozéka, minden ember számára szükséges, még annak is, aki ezt tagadja. Különböző minden emberben van valamilyen művészet iránti képesség, érzék. A művészet és a közönség közötti feszültség minden korban megvolt és meglesz, mint ahogy örökös feszültség tapasztalható a tananyag és a diákok között. A művészet egyetemes, mindenki számára van üzenete. Ebben az is benne foglaltatik, hogy nem hiszek a rétegművészetben. Gondoljunk csak rá, hogy Bach zenéjét ma elsősorban választékos ízlésűek kedvelik, egykor azonban egyszerű fejkendős néni énekelte, a Globe Színházban *Shakespeare* drámáit az utca népe élvezte, akárcsak a görög városállamokban a híres tragédiákat.

Ha már Bachot említettem, arra sem árt emlékeztetni, hogy a nagy zeneszerző műveltségét megrendelésre írta, amint hogy anyagi inspirációra készült a világ zseniális műalkotásainak nagyobbik része. S ez természetes. Nekem is eleget kell tennem a társadalmi megrendelésnek, a társadalmi igényeknek, s ez is természetes. Sőt továbbmegyek: főiskolás koromban Nádasdi tanár úr egyik legfontosabb értelme az volt, hogy a közönségátalakításról ne feledkezzünk el! Ma is hallom a megjegyzéseit: „Ezt mivel teszi világhosszú”, vagy: „Ezt maga csak gondolja, de a közönség nem érti!” S ez a tisztességes művészi magatartás, hiszen a valaki színházba megy, élmenyt akar, szórakozni akar, és nem rejtvényt fejteni. Nem szabad visszaélni a Még egy Kodály, egy Bartók, emberek bizalmával. S ez

hette meg magának, hogy ki zárólag csak a művészetéből éljen. Most pedig ha valaki belekerül a „buliba”, élete végéig bentfelejtik, ha másért nem, kíméletből, szociális megfontolásból. Egyszerrel

társadalmunk különböző szféráiban az utóbbi években merész lépések történtek, de a kultúra irányítása mintha nem tartana lépést a kor követelményeivel.

VÁRO MÁRTON szobrászművész

Napjainkban rendezett anyagi körülmények között él az ország népe, de a humán értékek egyike-másika veszendőben van. Hogy ennek az ellentmondásnak mi az oka, magyarázata, az messze vezetne szorosabb tárgykuntkól. Bizonyára nem alakultak ki a társadalom és a művészet együttélésének olyan formái, amelyek elég bensőségesek és hatékonyak lennének. Ha a görögökre gondolunk, nem csak a társadalmi, gazdasági fejlettség színvonalára ragad magával, még inkább rabul ejt filozófiájuk és művészetük.

Valamikor a művészeti nevelés mintha hatékonyabb lett volna. A művészet fogékonyra, a szépség iránt érzékenyvé teszi az embert, ezáltal megváltoztatja őt. Japánban például magas szintű képzőművészeti képzést nyújtanak az iskolák, megtanítják a gyerekeket képet elemezni, illetve a műalkotásokról meditatálni. Bizonyos, hogy ennek is nagy szerepe van a japánok gazdag lelki életében és bámulatos technikai tudásában.

Meggyőződésem, hogy a művészeti nevelés révén, a humán értékekre hangolva ifjúságunk is műveltebb lenne, visszacsorolhatna az ocsmány beszéd, a primitív viselkedésmód. Nekem mindig eszembe jut Móra Ferenc csodálatos elbeszélése, a Kalcinált szóda: Az Ezerégyéjszaka meséit olvasta az álmos inasoknak, és csatát nyert vele. A gépesített iskolában bizonyára fejlettebb az oktatás színvonalára, de nevelni csak ember tud!

Manapság nem könnyű a művészet társadalmi funkcióját, szerepét meghatározni, mert nincs közös felfogásunk

szervezéssel, jó dramaturgiával, olykor nemes árukapcsolással, mint amilyen az ideibérelti rendszer, minduntalan növeli a törzsközönséget, de ez azért lassú folyamat. Kétségtelen, hogy a hangver-

semmel, a művészetek számára, mint napjainkban, soha annyi nem élvezték a szépirodalom válságba jutott, csak a művészeti alkotásokat, mint napjainkban. Ismét sokan járnak moziba, soha annyi színházi bérlet nem kelt el, mint az utóbbi egy-két évben. Az idén megint minden eddigit meghalad a könyv- és hang-lemzsforgalom, zsúfoltak a hangverseny-termek, egymást érik a kiállítások. Mások szerint korunk a művésztől való elszakadás korszaka, mind kevesebb az olvasó, három művésztől és három műélvezőtől.

Az utóbbi évek nem kedveznek a művészeteknek. Az átlagos magyar állampolgár (tudom, csak elméletileg létezik ilyen) tudatában mindezenesetre a művészet nem foglal el olyan helyet, mint amilyet szeretnénk. A művészeti élet mozgásaira, eseményeire csak az értelmiség egy szűk rétege figyel igazán. Vagy nem ugyanazt a néhány embert látjuk hangversenyen, kiállításon, irodalmi rendezvényen? Igaz, ma már a műélvezés áldozatvállalás, mivel a létfeltételek nehezebbek lettek. Ez egyben arra inti az embereket, hogy gondolják meg, mire áldozzák szabad idejüket, pénzüket, energiájukat. Sőt, megkockáztatom: ma már választást jelent, hogy valaki a művészeti életre figyel, vagy anyagi feltételeit látja különmunkával.

Legutóbb a Kritika című folyóirat ankétjára a 200 ezres Debrecenből nyolcan jöttek el, a többi tíz ember szakmabeli volt, szerkesztő, újságíró. Egyesek azzal melegeztönek, hogy sok a rendezvény Debrecenben. Szerintem a jelentős rendezvény egyáltalán nem sok, különben is most lanyhább a város szellemi élete, mint korábban. Az utolsó év 1979 volt, akkor kiemelkedően bizonyult a hangversenyprogram, és több fontos irodalmi esemény zajlott le.

A művészetek támogatásának mértékét a művészeknek kell megítélniük, én a könyvtárakat ismerem. Nos, ez nem jelentéktelen, de a valós szükségletek és a tényleges támogatás között egyre nő a rés. A könyvtárakban különben most a szakirodalmat „fogvasztók” viszik a primet, e téren roppantul érdekelhető a „társadalmi megrendelés”. A szépirodalom iránt szerényebb az érdeklődés. Egy-egy vetélkedő kap-

szervezéssel, jó dramaturgiával, olykor nemes árukapcsolással, mint amilyen az ideibérelti rendszer, minduntalan növeli a törzsközönséget, de ez azért lassú folyamat. Kétségtelen, hogy a hangver-

Az utóbbi évek nem kedveznek a művészeteknek. Az átlagos magyar állampolgár (tudom, csak elméletileg létezik ilyen) tudatában mindezenesetre a művészet nem foglal el olyan helyet, mint amilyet szeretnénk. A művészeti élet mozgásaira, eseményeire csak az értelmiség egy szűk rétege figyel igazán. Vagy nem ugyanazt a néhány embert látjuk hangversenyen, kiállításon, irodalmi rendezvényen? Igaz, ma már a műélvezés áldozatvállalás, mivel a létfeltételek nehezebbek lettek. Ez egyben arra inti az embereket, hogy gondolják meg, mire áldozzák szabad idejüket, pénzüket, energiájukat. Sőt, megkockáztatom: ma már választást jelent, hogy valaki a művészeti életre figyel, vagy anyagi feltételeit látja különmunkával.

UNGAI JÁNOS gépjármű-villamossági műszerész

Hasznos dolog, hogy a munkahelyeken is folyik művészeti nevelés. Nálunk, a 6. számú Volán Vállalatnál ezt elsősorban a könyvtár vállalta magára. Képzett népművelők segítik a szocialista brigádokat, vetélkedőket, kiállításokat, író-olvasó találkozókat szerveznek. A vállalat dolgozói közül sokan igényt tartanak rá. Jómagam már a Kossuth gyakorló iskolában és a Dienes Szakközépiskolában hozzászóltam a kulturális rendezvényekhez, ott ismerkedtem meg például Moldova Györggyel, akinek azóta minden könyvét elolvastam. Brigádunk nemrég részt vett a *Könyvpárba* című rádióvetélkedőben, az komoly felkészülést követelt. Nagy hatást tett rám egy kirgiz író, *Csingsiz Ajmatov*, akinek *A versenyő halála* című könyvét kellett elolvasnom.

Arra a kérdésre nehéz lenne válaszolni, amit gyakorta feltesznek nekem, hogy hasznát veszem-e mindennek a munkában? Azt kell mondanom, hogy a mindennapi szakmai tevékenység során nincs hasznom abból, hogy *Jeszenyin*-verseket olvasok, vagy *Solyomár Istvánnak* a festő *Nagy Istvánról* szóló könyvét forgatom, de meg vagyok győződve róla, hogy az olvasmány- és filmművek lassan, észrevétlenül beépülnek az emberi magatartásomba.

Ebben a rohanó világban a kultúrára nagy szükségünk van. A művészetek hitem szerint formálják az embert, megértetik veje a világot, az élet értelmét, a bonyodalma-

NAGY KLÁRA könyvtáros

Az utóbbi évek nem kedveznek a művészeteknek. Az átlagos magyar állampolgár (tudom, csak elméletileg létezik ilyen) tudatában mindezenesetre a művészet nem foglal el olyan helyet, mint amilyet szeretnénk. A művészeti élet mozgásaira, eseményeire csak az értelmiség egy szűk rétege figyel igazán. Vagy nem ugyanazt a néhány embert látjuk hangversenyen, kiállításon, irodalmi rendezvényen? Igaz, ma már a műélvezés áldozatvállalás, mivel a létfeltételek nehezebbek lettek. Ez egyben arra inti az embereket, hogy gondolják meg, mire áldozzák szabad idejüket, pénzüket, energiájukat. Sőt, megkockáztatom: ma már választást jelent, hogy valaki a művészeti életre figyel, vagy anyagi feltételeit látja különmunkával.

Legutóbb a Kritika című folyóirat ankétjára a 200 ezres Debrecenből nyolcan jöttek el, a többi tíz ember szakmabeli volt, szerkesztő, újságíró. Egyesek azzal melegeztönek, hogy sok a rendezvény Debrecenben. Szerintem a jelentős rendezvény egyáltalán nem sok, különben is most lanyhább a város szellemi élete, mint korábban. Az utolsó év 1979 volt, akkor kiemelkedően bizonyult a hangversenyprogram, és több fontos irodalmi esemény zajlott le.

A művészetek támogatásának mértékét a művészeknek kell megítélniük, én a könyvtárakat ismerem. Nos, ez nem jelentéktelen, de a valós szükségletek és a tényleges támogatás között egyre nő a rés. A könyvtárakban különben most a szakirodalmat „fogvasztók” viszik a primet, e téren roppantul érdekelhető a „társadalmi megrendelés”. A szépirodalom iránt szerényebb az érdeklődés. Egy-egy vetélkedő kap-

okozta elidegenedés korában mindennél fontosabb, mert hatalmas az emberformáló, a közösségteremtő ereje!

kat. Az embereknek kell is a művészet, de nem mindenkinek. A mi brigádunkban azonban mindenki könyvtári tag, s nem én vagyok az egyetlen, akinek egy kis magánkönyvtára is összegyűlt az évek folyamán.

Szerintem az emberek többet élveznének a művészetből, ha több szabad idejük lenne, vagy ha a művelődési intézmények segítenének nekik. Családos vagyok, két gyerekünk van, bizony nem egyszerű moziba eljárni. De azért rendszeresen elmegyünk, mert az is meggyőződésem, hogy aki őszinte baráti a művészetnek, az keresi a vele való találkozást. Megnézem a magyar filmek is. Általában nem rozszak, de néha eszembe jut, vajon a rendező milyen közönséget képzelt el? Vagyis a közönséget nálunk olykor lebecsülik. Részben azért, hogy nem veszik figyelembe a befogadóképességét, részben azért, hogy olyan ostobaságokat adnak be neki, mint amilyen például a *Piedone*-sorozat volt.

Ha nem volna t kor sem volna ugka, de azért sincs mivelhogy eljött a hete. Mit csinál a tanák nagy viláember? A pusztáüriember az ünnekkább városba vagemy, rokonokhoz mások nem menzá. Ez is van, kütteli Istvánoknál, sa, hogy névpapjageket vár. Ez a szmegmaradt régürházaknál abbarban, hogy nem hídégül külön-különhanem nyitva a kdena barát és ismerára, minden bá ismerősnek azon számára is, akiket magával hozni. ha vendége van, val kell vinnie, o halyhatja. Ilyenfé egybe, kocskikkal, szánkóval tele azosszú az asztal, a ebéd, de ebéd utják az asztalt, s h történi. S csak haladnak széjjelgek, a kocsi lámpmozgó csillagoknak szerte a sötépusztaság útjain. kás ez, a karácsondeglátás István-naszéről, ami még megvan, de aprmarad.

Szép dolog, kedvéde hiányzik belőleami a gazdaas gondot okoz: sohan előre, mennyi ledég. Mivelhogy meghívottak, hane megmondolj megindul. Sohans meg csak megksem a számukat. S dentől függ. A pusdolgokat kell fi venhi, mint a városdenesetre, a legeltartozik az, hogy az utak. Az nagyges dolog, mert háút, messzebb lakó

Lejegyezte:
Bakó Endre

KISS TAMÁS

Tág a mivel kiköltö

Kaput a Kéts hogy i

Az Idő szobán időzite

Testör ránk e csöreté

Inte

Költők, v Eltört a C Arany git óriás meg a vers ma és kurjan

Töltsetek Adjatok n csmozgat Tanuljato mezitláb a katedra

Mikor má kivallatta kopár,

szoro a a nemes h csörömpö nye

Versék

Versék, ó ram egy h ha eltűnn nyomozza

Nem lenn szőljatok larmázat továbbéto

KISS TAMÁS VERSEI

Napi hírek

Tág a világ hihetetlenül
mivel belülről megüresedett,
kiköltözködtek a kellemeik.

Kapunk előtt ránk várakozik
a Kétség és a Bizonytalanság,
hogy útjainkról eltérítsenek.

Az Idő mutatói leszakadtak,
szobánk falában rejtve valahol
időzített szerkezet kettyeg.

Testőr-falankszunk közepéből
ránk egy váratlan pillanatban
csőretöltött fegyverek merednek.

Intés költökhöz

Költők, vigyázzatok a versre!
Eltört a Csokonai fuvolája,
Arany gitárja meghasadt,
óriás megafon-tölcsér a világ,
a vers maholnap csak üvölteni
és kurjantani tud.

Töltsétek meg a verseteket csenddel.
Adjátok vissza költők a szavak
önmozgató energiáját, ritmusát.
Tanuljatok meg újra nesztelen,
meztiből lépegetni
a katedrálisokban.

Bartók

Mikor már Bösendorferéből
kivallatta a Mindenség Zenéjét,
kopár,

szorongó
alkonyatokon
a nemes hangszert megtanította
csörömpölni,
nyeriteni
és ugatni.

Versek, ne hagyjatok

Versek, őrizők, kedvem fogytán
rám egy pillantást vessetek;
ha eltűnnék, keressetek,
nyomozzatok, találgatok rám.

Nem lenne jó csendben kimúlni,
szóljatok rám, még itt vagyok,
iarmázatok, ne hagyjatok
továbbélőként meglapulni.

SZIKSZAI KÁROLY: BETLEHEMESEK

PÉLI ÁRPÁD VERSEI

Sziszüphosz önvigasza

Cörnyesztő sziklatömb
nem vagy erősebb nálam
már engedelmesen
visszagörögtél volna e lejtőn
ha nem feszülne
alád a vállam.

Epigramma

Metaforákat keres a költő
hogy helyét a világban bemérje
társak után kutatna inkább
hogy a világra bennük rátaláljon

A szerelemlről

Csillagként égő szeretők a porban
irtózasos súly az idő
jövője nincs jelene van csak
a szerelemnek

Egy kavicsához

Igaz — kemény maradtál
de nem győztél te le senkit
iszapba-bújt halaknál
simábbra gömbölyűbbre
téged csiszolt a görgető idő

Szikkázó délután

Rámtűzi a Napot ez a szikkázó délután
árnyékért líheg a város
a jövődőbe-szabott-póztól, talapzattól
szabadulna a tér szobra is

viselem a napot — fogva vagyunk mi mind
repülők árnya kúszik a tetőkön
bronz tógájából a szobor már
nem menekülhet

Ha nem volna ünnep, akkor sem volna ugyan munka, de azért sincsen dolog, mivelhogy eljött az ünnep hete. Mit csinál ilyenkor a tanyák nagy világában élő ember? A pusztaikon elő úrjember az ünnepre leginkább városba vagy faluba megy, rokonokhoz, hacsak mások nem mennek öhozá. Ez is van, különösen a téli Istvánoknál, ha szokása, hogy névpapjára vendégeket vár. Ez a szokás még megmaradt régi pusztai úriházaknál abban a formában, hogy nem hívnak vendéget, hanem nyitva a kapu minden barát és ismerős számára, minden barátának és ismerősének azon vendégei számára is, akiket jónak lát magával hozni. Márpedig ha vendége van, azt magával kell vinnie, otthon nem hagyhatja. Ilyenformán némely helyen sokan gyűlnek egybe, kocsiikkal, hintókkal, szánkóval tele az udvar, hosszú az asztal, nagy az ebéd, de ebéd után kidobják az asztalt, s némi tánc is történik. S csak éjfél felé haladnak széjjel a vendégek, a kocsi lámpái mint mozgó csillagok bolyonganak szerte a sötét és sikk pusztaság útjain. Régi szokás ez, a karácsonyi vendéglátás István-naposak részéről, ami még itt-amott megvan, de apránként elmarad.

Szép dolog, kedves dolog, de hiányzik belőle valami, ami a gazdaasszonynak gondot okoz: sohasem tudni előre, mennyi lesz a vendég. Mivelhogy nincsenek meghívottak, hanem ki-ki, ahogy meggondolja magát, megindul. Sohasem tudni még csak megközelítőleg sem a számukat. Sok mindentől függ. A pusztán más dolgokat kell figyelembe venni, mint a városban. Mindenesetre, a legelső köze tartozik az, hogy milyenek az utak. Az nagyon lényeges dolog, mert ha rossz az út, messzebb lakó ember

ahol gyerekek van, nehogy valami környékbeli járványt odavigyenek. Hej, a gyerekvárány nagy úr. Volt eset rá, hogy itthon gyerekvárány uralkodott, s oly falun mentem keresztül, ahol öt helyen is felém intettek az ablakból: — Megállj! El ne haladj! Gyerecsirizesre válik, hogy csak a négyökrös szekér birközik meg vele, az is üresen. Kocsiival, különösen hintóval járni ez időkben lehetetlen-séggel határos nappal is, éjjel meg éppen nem lehet. Hiába a modern furfang, amely meg akarja csinálni a pusztai koromsötétjét: a

TÖMÖRKÉNY ISTVÁN:

Az ünnep hetén

re be! — s csak úgy a kocsiülésből kellett visszaintegetni kézzel, hogy — Olyan nincs! — s az ablakok mögött bizonyára mondták: — Ejnye, de rátartós, gorbomba... De egyéb baj is van. Ha valamiféle állatbetegség van, már akkor is korlátozódik a vendégjárás. Van, amikor a vendégek, faluk, majjorok, amiken nem szabad keresztülhajtani. — És azután az utak, én jó uram! Vannak idelelt puszták, amelyek csak húsz-huszonöt éve puszták a szó mai értelmében, mivelhogy azelőtt még pusztábbak voltak, nádasok, semlyékek, vízjárta helyek, amiket évente tengerfenékké tett a tavaszi áradás. E helyek televény, zsíros és vastag földjéhen vendégmarasztalás tekintetében nincsen fogható. Olyan esőzések, amelyek máshol még nem jönnek számba, itt mint csapás jelentkeznek. A gazda esőmérőt tart az udvarban, amit minden reggel megfigyel. Ha látja, hogy a csapadék a mérőben bizonyos átlagon fölül van, az igákat ki sem küldi szántani a földekre, annyira bizonyos, hogy nem bírja el a négy ökör az ekét. Itt aztán az esős teleken, mint a mostani is, be van a házba zárva a kintlakó. Semerre sem mehet, a legjobb út egy hét alatt oly példátlan

Hát a kintlakó nép? A nagy tanyavilág, amelynek apró, sárból vert falú fészkeiben külön-külön lakik a szántóvető magyar? Ott is csöndnek az uralma van ezen a héten, bár ugyan a másikon, meg a harmadikon is. Élik a téli világ egyhangú, zajtalan életét. Itt valóban észrevétlenül truditur dies die. Az asszony főz meg mos, az ember olykor megittja az állatokat, ételt vet elibük, „kever” a malacnak, egyéb foglalkozása nincsen. Ha ért a betűkhöz, fölír ezt vagy azt a kalendáriumba, olykor verset is szerkeszt, s eldugja, hogy a fia ne lássa. A fiú is igen emberségesen harcol a kalamussal, különféle írókat vetvéra az irkába, már amelyeneket a tanító rendeletbe adott. A kislány a babáját öltözteti vagy dobálja, de nem kell félni, hogy eltörik, mert kukoricacsutkákból való. Jó az azonban annak, aki ezzel is beéri. Be meg csakugyan be is érheti, mert úgysem látott még különbet.

Lakodalom még nincsen, az majd csak farsangon következnek. Legföljebb ha disznótör van imitt-amott, s a jó ismerősökhöz vendégségre járnak ily alkalmakkor. Ez azonban kölcsönbe megy, mert a szívesség annak idején visszaadatik. Közel tanyákban átjárnak egymáshoz kártyázni az emberek. Aki szeret olvasni, könyvet is hozhat a gazdasági körből, ha a kör nincsen messze, s ha van könyv a körben. Más tennivaló mi lehetne? Ha valaki valaha ült, s a börtönben megtanulta a vargaságot, bajlódhat a csizmákkal, amiket összevarrás végett hozzáküldenek. Ez a hivatal azonban nem mindenkinek jut ki, a börtön sem jutott. Hát igen, még van, hogy amitt-amott kisüstben pálinkát főz valamely szomszéd, s ilyenkor ahhoz is el szokás nézni megdeputálás szempontjából — azontúl

(1903)

Elnevettem magam kor megláttam Gizik szon. Nem is rá fel valójában, hanem magtoronyra. Az kucsma alig látszott. Vajon hogy tud fel szállni a csúszlomban? Nagy nehezebb férköztem, hígítsek, hisz ő is leszárt felé lakunk.

— Ma kivételesen öráztunk — ment már a hóban bukó Ternován Józsefné vásároltam. De gyerekek, mert Jóska mindig dolgozik, és nem elhozni a gyereke óvodából. Addig meg magokat is „biztos be” kell rakni.

A kis lakás mintett zugába kerültem mag. Nem kivétel, használt ágyneműtáspajz és a szekrény polcai, s a könyvszövevényes gótti mélyedések se — Hogy tudod megszédni?

— Azt csak bizony gyermekkoron gyakoroltam a kácsi csomagok kutatását, már jobb rejtékhelylások, mint édesanyjé.

Pár perc múlva hon vannak a lányaszemerei, szöke fűrdő decembri csipőse még kipirultan.

— Anya, meséld! — zók a szoknyájába, csimpaszkodva.

— De a malac falmeg mama kemenceig Editke.

— Azt is mondd, hon vannak a lányaszemerei, szöke fűrdő decembri csipőse még kipirultan.

— Anya, meséld! — zók a szoknyájába, csimpaszkodva.

— De a malac falmeg mama kemenceig Editke.

— Azt is mondd, hon vannak a lányaszemerei, szöke fűrdő decembri csipőse még kipirultan.

Egy kis barkácsolás a ház körül...

Beszélgetés Kollár János ezredessel, a Hajdú-Bihar megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjével megyénk baleseti helyzetéről

Az immár befejezéshez közeledő idei esztendő eddig eltelt időszakában a közúti közlekedés biztonsága megfelelően alakult, de a tapasztalatokra alapozva ki kell jelentenünk: a közlekedési fegyelmünk nem kielégítő, nem a kívánt mértékű. Sajnálatos módon a közúti közlekedési balesetek gyakorisága sem mérséklődött.

Kollár János rendőr ezredessel, a Hajdú-Bihar megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjével, a megyei Közlekedésbiztonsági Tanács elnökével folytatott beszélgetésünknek első sorban az volt a témája, miképpen alakult megyénk közlekedésbiztonsága az év eddig eltelt időszakában.

— Mielőtt részletesen is taglalnánk a leg súlyosabb, legtipikusabb baleseti formák előidéző okait, szólnánk az MKBT idei tevékenységéről, kérem, röviden — főként adatokat említve — jellemezze megyénk motorizációját.

— Hajdú-Bihar megyében a közúti gépjárművek száma fokozatosan növekszik. A rendszámmal ellátott gépjárművek száma 85 165, az előző évekhez képest mintegy 2,7 százalékos növekedési arány mutatható ki. A legfigyelemreméltóbban és a legnagyobb mértékben a személygépkocsik száma növekszik: megyénk közúti járműparkjának 43 ezer közlekedik. Ezek 95 százaléka magán személy tulajdonát képezi. A nagymértékű motorizációval összefüggő rendőrhatalmági tevékenység a gépjárművezetői engedélyek kiadása. Az idei esztendőben 2032 ilyen okmányt állítottunk ki, így a jelenleg nyilvántartott gépjárművezetők száma 104 285 személy. Itt említem meg, hogy a külföldről megyénk területére érkezett gépjárművek száma csaknem az előző évéhez hasonló volt. A külföldi gépjárművek a közlekedés kialakult rendjét nem zavarták, az általuk előidézett balesetek száma nem jelentős.

Kevesebb halálos baleset

— Bevezetőnkben említettük, hogy a közúti közlekedési balesetek előfordulási gyakorisága az idén sem mérséklődött. A rendőrhatalmági szervek, a rendőr-főkapitányság illetékes osztályai milyen következtetéseket vontak le ezzel kapcsolatban? Mire figyelmeztetnek a balesetekkel kapcsolatos összehajtott adatok?

— Az elmúlt tizenegy hónapban a megye területén 793 személyi sérüléses közúti közlekedési baleset történt, ez 12 százalékkal több, mint az előző év hasonló időszakában. Örömteli tény, hogy az idén kevesebb halálos kimenetelű baleset történt, mint tavaly, szám szerint 46 esetben következett be a legnagyobb tragédia. (Tavaly 66 alkalommal.) 328 alkalommal a balesetek következményeként súlyos volt a sérülés, könnyebben 419-en sérültek. A balesetek áldozatainak számában összességében stagnálás tapasztalható, ha abszolút számokban beszélünk: 1023 személy szenvedett baleset következtében sérülést. A szerencsétlenül járt személyek közül a gyermekkorúaknál ugyancsak stagnálás, az idős korúaknál némi emelkedés tapasztalható. Nem meglepő tény, hogy a balesetek területi megoszlását tekintve általános növekedés tapasztalható, különösen érvényes ez Debrecen járás, Berettyóújfalui és Püspökkladány térségére. Az okokat vizsgálva az előző években tapasztalt összefüggéseket említhetünk. A sebesség helytelen megválasztásából 141, szabálytalan előzésből 41, nem az előírt formában való kanyarodásból 101, elsőbbség meg nem adásából 142 esetben következett be baleset. Az egyéb okok is jelentős tényezők, így a gondatlanság, a gépkocsik műszaki hibái, de sorolhatnánk tovább. A gyalogosok 92 esetben okoztak balesetet, 24-nyel kevesebbet, mint az előző évben. A balesetek 98 százaléka lakott területen belül elkövetett szabályszegő magatartás következménye (vizsgálzatlan, hirtelen lépés az úttestre, piros jelzésen való áthaladás). Az alkoholos befolyásoltság hatása továbbra is jelentős a balesetek okozásánál. A korábbi években bizonyos mértékig derülők voltak, ugyanis ezen a téren stagnálás következett be, mi több, némi csökkenés volt a jellemző. Sajnos az idei esztendő már negatív tapasztalatokat hozott. Növekedett a forgalomban részt vevő, szeszest italt fogyasztó személygépkocsi- és segédmotoroskérművezetők száma.

Rendőri intézkedések

— Itt már a közlekedési bűncselekményeket érintettük. Ezek milyen nyomozati munkát jelentettek a rendőrség számára, ugyanakkor a megelőzés érdekében milyen intézkedéseket hoztak?

— Nyomozást kellett elrendelni 606 közlekedési bűncselekmény felderítésére. Közúti balesetokozás miatt 200, ittas járművezetés következtében 406 esetben.

A megelőzés érdekében tett intézkedések pozitívan befolyásolták a közlekedésbiztonsági helyzet alakulását, de a közlekedési fegyelmünk nem javult az elvárásoknak megfelelően. Annak ellenére, hogy április, július és október hónapokban egész megyére kiterjedő fokozott ellenőrzést, két-két napos akciókat hajtottunk végre jelentős számú társadalmi erők bevonásával. A közlekedésbiztonsági tanácsok az éves programnak megfelelően a közlekedésbiztonsági hetek keretén belül széles körű felvilágosító, nevelő tevékenységet folytattak. A sajtó és más propaganda is segítette a helyes közlekedési magatartás kialakítását.

A közúti szabályok megszegése miatt a

helyszínen több mint 32 ezer személyt bírságotlalt meg, ezek 90 százaléka járművezető volt. Az intézkedő rendőrök 3200 szabálysértési feljelentést tettek. 15 ezer alkoholszondát használt fel állományunk, az ellenőrzések során 2300 alkalommal a szonda elszíneződött. A közúti járművek több mint 25 ezer járművet vizsgáltak meg és az ellenőrzött gépkocsik 15 százaléka műszaki hiba miatt kifogásolt állapotban volt. 639 esetben vontak be vezetői engedélyt.

— Az év vége lehetőségét kínál arra, hogy az illetékes szakterületek képviselői bizonyos következtetéseket vonjanak le, elsősorban az adatok, statisztikák alapján. Mire fordítják az elkövetkezendő évben a megszokottnál is fokozottabban figyelmüket?

— A korábbi évek stagnáló baleseti tendenciája ez évben nem érvényesült. Nőtt az ittasággal párosult balesetek száma. Növekedés elsősorban Debrecen város területén van. Városainkban — különösen Debrecen területén — nem kielégítő továbbra sem a gyalogosok közlekedési fegyelmének. Növekszik a forgalomirányító lámpák tilos jelzésén áthaladó gyalogosok és járművezetők száma. Hasonló jelenség tapasztalható a vasúti-közúti fénysorompóknál, ezért ezeken a helyeken növelni kell a segítő jellegű rendőri intézkedéseket. A sebesség ellenőrzésére nem elég hatékonyan használják fel a kézi sebességmérő berendezést, különösen Berettyóújfaluban. Figyelemmel arra is, hogy a baleseti adatok között első helyen áll mint ok a sebesség helytelen megválasztása, nem tartjuk jónak, hogy az eltelt idő alatt a szabálysértési feljelentések száma a két kapitányságon — amely műszerrel van ellátva — a tízet sem éri el, de más balesetvesztélyes szabálysértések kiszűrése sem minden esetben kielégítő. A közlekedési rendőri állomány-nál a közúti bűncselekmények megelőzése, körözött gépjárművek figyelemmel kísérése, gépkocsik csomagtereinek átvizsgálása még nem vált rendszeres napi tevékenységgé.

Emberi okok

— Ezek tehát a röviden megfogalmazott következtetések, fő tennivalók. Konkrétan: a rendőrhatalmági munkák közül is melyek azok, amelyekre a jövőben több feladat hárul?

— Javítani kell a szolgálatvezetést, szervezést, a szolgálati területek munkájának összehangolását. A mindenkori tényleges helyzet elemzésén, értékelésén alapuló célirányos szolgálatvezénylés megvalósítása igen fontos feladat. A szolgálatvezénylés igazodjon a balesetek előfordulási helyéhez és idejéhez. Kiemelten kell kezelni a lakott területen belüli balesetek számának csökkentését, a tilos jelzéseken való áthaladások felszámolását, a segédmotorosok, kerékpárosok közlekedésbiztonságának javítását. Továbbra is fontos feladat, hogy a közterületi szolgálatot ellátó rendőri állomány intézkedései a legfőbb baleseti okként jelentkező szabálysértések megelőzésére irányuljanak. Ebben a munkában az eddigienél is jobban kell támaszkodni az általános baleseti oktatás eredményeire, és ezen túl a saját terület fertőzöttségének alapos ismeretére.

— Végezetül, mint az MKBT elnöke, röviden foglalja össze a közlekedésbiztonság javítása érdekében tevékenykedő szervek kapcsolatát, a vállalatokra, intézményekre és természetesen az állampolgárokra háruló legfontosabb feladatokat.

— A Politikai Bizottság 1978-i és a Minisztertanács 3175/79. számú határozata — a közlekedéspolitika továbbfejlesztésének fő irányai között — fontos feladatként hosszútávra megjelöli a tennivalókat a közlekedésbiztonság fokozására. Mindez szűkebb körbe foglalt, hogy az érintett állami és társadalmi szervek — köztük az OKBT és az MKBT is — kidolgozza a megelőzés központi tervét. A határozat végrehajtására egy sor intézkedés történt társadalmi és állami szervek részéről. Az állami, társadalmi és gazdasági szervek alapvetően az idén is teljesítették a vállalt kötelezettségeiket, tevékenységükkel erősítették a közlekedésbiztonság társadalmi bázisát, saját területükön számos intézkedést tettek a közúti fegyelmünk szilárdítása érdekében.

Továbbra is kérjük, hogy a vállalatoknál, intézményeknél a nevelésben, a jogkövető magatartás, az állampolgári fegyelmünk, ennek részeként a közlekedési fegyelmünk, gyalogosok, járművezetők indokolt érdekeinek tiszteletben tartása érvényesüljön. A balesetek értékelése, elemzése egyértelműen azt bizonyítja, hogy az okok döntően emberi tényezőkre vezethetők vissza, amely figyelmen kívül hagyása, gondatlanságban nyilvánul meg, s amelyből hiányzik a megfelelő emberi, közlekedési partneri kapcsolat!

A balesetek elemzésénél nem a KRESZ-szabályok ismeretének hiánya ismerhető fel, hanem emberi írott vagy íratlan magatartási normák be nem tartása.

Elnökségünk megbízása alapján felhasználom a lehetőséget, hogy megköszönjem a vállalatok, intézmények, társadalmi szervek sokirányú segítőkészségét, s egyben kérem, hogy cselekvő támogatásukkal 1982-ben is biztosítsák az MKBT munkatervében meghatározott feladatokat, valamint az együttműködési megállapodásban vállaltak teljesítését. Segítsék elő az emberek ilyen jellegű megővését, azt, hogy a megelőzés töretlenül juthasson érvényre.

— Köszönöm a tájékoztatást.
Kiss Dezső Péter

Az ismeretlen harcos

Az ismeretlen harcos, a párt névtelen katonája... Persze nem úgy ismeretlen, hogy senki sem ismeri. Barátok, ismerősök körében, sőt még a városi-járásai pártbizottságon is jól ismerik Berettyóújfaluban idős Bodnár Lajost. Miért „ismeretlen” mégis akkor?

Mert olyan ember, aki soha nem állt reflektorfényben. Csak végezte dolgát észrevétlenül, kitartóan, szívósan, becsülettel, a természetben és a mozgalomban egyaránt. Olyan ember, akinek hasonlót talán sokat lehetne találni, de minden ember élete egyszeri s megismételhetetlen csoda.

A nehéz esztendőkből kijutott Bodnár Lajosnak (miért pont neki ne juttot volna ki). Élete útját, ha újra kezdené mégis így járna végig ma is. Ez az első mondata, amikor gumicsizmát, kalapot, kinti kabátot lerántva beszélgetni kezdünk. Épp a jószággal bibelődött azon a havas délelőttön, amikor az immár esztendője nyugdíjban levő mozgalmi munkást odahaza, Nagyvárad utca 38. szám alatti házában kerestük.

— Valamivel foglalkozni kell. Van egy nagy hibám. Nem tudok nyugton megülni sokáig. Az újságot hamar elolvasom, meg aztán az olvasásra, keresztrefejtve ott az este is, hát csinálnom kell valamit. Így aztán most süllyedek foglalkozom. Huszonhat malacot adott bérbe, nevelésre az állami gazdaság. Van baromfi is. A gyerekek, unokák szeretik. Tavasszal pedig a kerttel foglalkozom. Már eleve úgy építettük a katonáskodásból hazajött házat, hogy ha nyugdíjba mentünk, legyen mivel bibelődni. Van két fölhasátrám és paradicsomot, retket termesztetek benne, mióta nyugdíjban vagyok. Nem is annyira a pénz miatt, mint inkább azért, hogy értelmes elfoglaltságom legyen. Így aztán mindig van mit csinálni a ház körül.

Leülünk hát a tágas, nagy szobában, hogy egy kávé mellett (az italféleket nem kedveljük) felidézük a munkás éveket.

— Korán árván maradtam, mindkét szülőm elhalt, a bátyám nevelt Váncsodon. Azt csináltam, amit a húsz-harmincas években a hozzám hasonló sorsú többi gyerekek is. Ház körüli munkákat: ... „Eredj vizért!” „Adj a jószágnak!” — Ilyeneket. Harminchatban aztán Kovácsstanulót lettem Újfaluban négy esztendőig. Így kezdődött munkaspályafutásom.

Mire pedig felszabadult, elkezdődött a kényszerű katonáskodás, majd a háború, a front. A felszabadulás után egy darabig még a demokrátiás hadseregben is.

— Mikor leszereltem, 26 évesen, nyitottam egy kis kovácsműhelyt. Meg is nősültem. Nemsokára megalakult a géppálmás. Akkor oda mentem dolgozni. Feladtam a műhelyemet, úgy láttam, nincs jövője... Kovácsként dolgoztam a géppálmáson, amíg el nem küldtek Országos főgépezés-tanfolyamra. Elvégeztem, bár már családom is volt. Utána kerültem Nyíradonyba, a géppálmásra főmérnöki beosztásba. Ezt követte a nagyléti géppálmás, ahol szintén a műszaki irányítás lett a feladatom. Ettől kezdve hol itt, hol ott kaptam megbízást. A megszűnés előtti években még igazgató is lettem a nagyléti géppálmáson. De dolgoztam a derecskei géppálmáson is, majd hazajöttem Újfaluba főművezetőnek. Mikor milyen feladatot juttott...

— A pártnak nem sokkal azután lettem tagja, ahogy a katonáskodásból hazajöttem. 1947-es keltű a tagsági könyvem. Akkor még csak az vezetett, hogy olyan... magamformájú emberek voltak a pártban. A bátyám is, őcsém is kommunista volt, meg sokakkal együtt gyerekeskedtem, oszt így... Ugy éreztem ott a helyem. A géppálmási munka pedig, azt lehet mondani már szintiszta politikai munka volt. Akkoriban azt mondták, mi vagyunk a munkássztyáji előretolt bástyái. De így is volt. A parasztemberek bizalmat.

Kép és szöveg:
Hornyák András

JÓZSA JÁNOS:
ÜVEG-
ABLAK-
TERV

(olaj-
festmény)

VÁLÁSI ÁRVÁK

Veszélyben

Egy nagy jegenyefa tetején élt egy madárcsalád: Szép, nagy fészket építettek, és benne éltek: anya, apa és a kicsinyek. Egyszer jött egy hatalmas vihar, megrázta a fát, leesett a fészek. Mi lett a madarakkal?

Ezt a történetet — a Thomas-Duss mesék egyikét — gyakran elmondja a pszichológus. De mindig csak időről időre folytatást a gyerekekre bízta. És jönnek a folytatások! A kicsik kiesnek a fészkekből és megdöglenek, a nagyok elrepülnek és új fészket építenek — mondja az egyik kisgyerek. Lesznek — folytatja a történetet egy másik — és megdöglenek mindannyian. Megdöglök a kicsi és az anyuka, a másik és az apuka elrepül: ime a harmadik változat. Van még több is, semmi sem kegyetlenebb — az előbbieknél. Egy változatot azonban kévesen mondanak: lesnek a fáról, az apuka fölkapja az egyik madarat, az anyuka a másikat és közösen új fészket építenek. Ritkán fejezik be így a mesét, hiszen akik ide kerülnek, a gyermekidegongozó pszichológusai elé, átéltek már — kicsiny életükben is — néhány vihart, és bár a maguk szintjén, de érzik-tudják, hogy új fészket építeni, a bajból sérteletlenül kikerülni — nagyon nehéz.

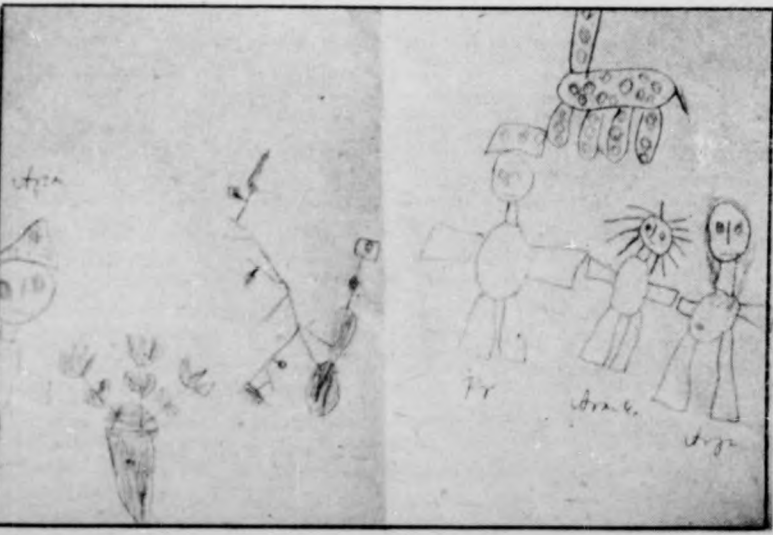
— A gyerekek ugyanúgy megélik a konfliktusokat, mint a felnőttek, ugyanolyan differenciáltan átélnek a világot, mint mi: csak nincs annyi szavuk, hogy ki is tudják fejezni.

Egyedül

Emeletes és kertes házacskák, kórház, autók, járókelők, állatok, gépek és kerítések: a világjáték elemei. A gyerek rakja, rakosgatja őket, napot, esőt, árnyékokat mesél a házak fölé az égre, félreléki az iskolaépületet, a magukénak mondott házat sűrűn bekeríti, csupa férfit vagy épp anyukaforma nőket rak az utakra, betelepíti vadállatokkal a lakóházakat: a pszichológus számára sokat mondó mozdulatok, reakciók, változatok ezek.

— A gyerekek, persze kellő ismerkedés, barátkozás után, könnyen megnyílnak. Előbük teszek egy doboz képet, s ők szívesen mesélnek róluk. Ha nem, ha mélyen hallgatnak, az is jelent valamit, rosszabbat, mint amikor hajlandók velem kommunikálni: ők még nem távolodtak el annyira az eseményektől, hogy beszélni tudjanak róluk. Ezek a hívóképek, célzatosan, valamilyen konfliktusforrásra, személységjegyre, reakciótipusra utalnak. De óvatossá kell fogadni minden mondatukat: gyakran nem azt mesélik, ami valójában jellemzi az életüket, hanem a vágyaikat, amit valóságnak látnának, hinnének. Két medve kötelet húz, az egyik mellett ott áll a kis boc. Egy kisgyerek azt mondta, az

AZ APA, VIRÁGOK KÖZÜTT

KIHEZ IS TARTOZOM...

együtt maradt hármast egy fogva áll a család. A gyerekek a válás után is eljárt a pszichológushoz, s módosított a képen: átírta a neveket, már nem tudta, melyik szülő kezét fogja is ő, avagy melyik fogja az övét.

„Válunk, válogatunk”

Akad néhány világrekordunk, rekordkísérletünk: az alkoholisták, az öngyilkosok, a válók versenyében. A statisztika szerint nálunk minden harmadik házasság válással végződik, ily módon az előkelő harmadik helyet szereztük meg magunknak a házasságok felbontásának világméretű vetélkedőjében. Mi gyorsan házasodunk, és ripsz-ropsz válunk. Szeretjük alkotásunkat rendbe tenni a dolgokat, kevés kompromisszummal, még kevesebb lelkiismeretlenséggel. A válás befektetésnek sem utolsó: olcsó pénzért megvásárolhatjuk a szabadságunkat. Egy bontóperköltés ma és nálunk 1000 forint. Ezt két részletben kell kifizetni, a két fél általában az összeget is megfizeti. Ha a felperes fizetése 1500 forint alatt van, kérheti a költségmentes válást. A sima válás két hónap alatt nyélbe üthető. Bárkinéket megéri. A gyerekek többnyire az anyánál maradnak: az apa, két gyerek esetén fizetése 40 százalékát köteles gyermek-tartás címén volt feleségének havonta átadni: teljes anyagi csőd nem fenyeget egyetlen magára maradt anyát sem, de persze redukált életvitelre kényszerülnek. Vannak esetek ugyanakkor, amikor határozottan jobban jár anyagilag mindkét elvált házaspár. Ezeket az eseteket — az álválásokat — ne részletezzük, mert olvasván néhány vállalkozó kedvű állampolgár esetleg kedvet kapna hozzá.

A gyerek természetesen nagy probléma. De — bár

Miért nem partner?

A gyereket sokszor kihagyják a számításból. Közlik vele a tény: elváltunk, te itt maradsz, apuka (az apád, az a gazember, az a vadállat) elköltözik (elkötözik, végre szedi a sátorfáját, eltűnik a láthatárról), mi pedig végre békében élhetünk egymással.

— Viszont általában nem ilyenkor jönnek hozzánk. A tüneteket a válást megelőző hosszú folyamat okozza, a válás csak egy állomása ennek a folyamatnak. A lényeg az, hogy a családi konfliktusok között élő gyerekek sérül meg. Nem beszél meg vele, ami pedig rá tartozik: aminek a következményeit ő is viselni fogja, arról tudnia kellene. A válásra elő kell készíteni, partnereknek kell tekinteni őket. El kell fogadni az ellentétes érzelmeiket is: az anya nem szereti az apát, de nem követelheti ugyanezt a negatív érzést a gyerektől is. Ha a mással kapcsolatos pozitív érzéseket elfojtjuk, abból mindig baj lesz, legfőképpen nem vesszük észre, mert a gyerek színlé. Ne titkolózzunk előlük, de ne is próbáljunk megérinteni velük olyasmit, amit — életkoruk miatt — még nem érthetnek meg. El kell tudni fogadtatnunk vele ezt a nehéz helyzetet: beszélje, játssza, sirja, dühöngje ki magából az érzéseit. Attól sem szabad megijedni, ha épp azzal szemben lesz agresszívebb, akinél maradt: így torolja meg az őt ért sé-

gyetlen válófélben levő vagy elvált szülő sem akar megbántani — mégsem olyan nagy, mint hinnénk. Ellenkező esetben jóval kevesebb sérült, személyiségeiben megzavart, életre szóló sebeket kapott gyerekek kerülnek ki az együttélés perpatvarából. Az sem ritka, hogy a különböző tüneteket produkáló gyerekek a gyermekidegongozóba is csak azért hozzák, hogy a bíróságon bizonyítani tudják: ime, az apa (vagy az anya) magatartása milyen károsan befolyásolta a gyerek fejlődését.

A gyerek pedig pislog, rágja a körmét, piszkálja a haját. Ejjel mászkál a lakásban, gyakran felsír, reggel viszont nem emlékszik semmire. A már régen szobatiszta fiú-lány — akit ráadásul jól szoktattak, tehát nem itt keresendő az ok —, egyik napról a másikra újra bepissil éjjelente. Az értelmes, jól beszélő 3-4-5 éves, ugyancsak hirtelen, dadogó hebegni kezd. Az iskolások tanulmányi eredményei romlik, olykor katasztrofálisan. Makacsok, kezelhetetlenek lesznek, a nagyokat fejfájás kínozza: sokfajta tünettel hozza apuka, anyuka, nagyszülő a gyermekidegongozóba gyereket, unokáját. Nem tudják, mi lehet azzal a szegény csöppszeggel, hiszen ők mindent megadtak neki! Vagy ha sejtik, nem hiszik, hogy ennyi minden megért, átél apuka és anyuka intelligens vagy kevésbé szalonképes vitáiból, veszekedéseiből.

Valahogy meg kellene oldani, hogy a gyerek — ha igényli — bármikor találkozhasson az elköltözött szülővel. Ennek persze feltétele volna az egy városban, egy településen lakás. Törökni kellene arra, hogy minél több régi jó szokás megmaradjon: együtt töltött hétvégék, közös kirándulások, ebédek. Igen, valahogy így festene a gyerekközponti, ideális válás...

H. Éva azt mondja, a pszichológus nem tudja egyedül helyrehozni a szülői hibák következményeit. Néha a szülő korábbi döntésük ellenére is együtt maradnak, nem válnak el, de ez ritka és nem-egyszer kétes értékű eredmény. A pszichológus nem tudja megfékezni a világméretű válási kedvet. Csak szelepet enged: szabadjára engedi a benszorosult érzelmeiket, indulatokat, segít közzölhető formába hozni a vágyakat, a félelmeket, segít fölélük nőni. Segít kimondani és föloldani a bajt. Többet ennél, legnagyobb jószándéka ellenére sem tehet.

Mi pedig — ahogyan az Élet és Irodalom egyik riportírója megállapította —, csak válunk, válogatunk, s újrateljesítjük a bajt: mert az elvált szülők gyermekei között sokszorosan több a válás, mint az ép családból való házasságban. Alighanem haladunk előrefelé a világranglistán.

Cs. Nagy Ibolya

„A leírás hiteles”

Beszélgetés Móricz Zsigmond riportjáról

Nyáron Hencidán vezettem egy irodalmi beszélgetést, amelynek egyik tárgya magától értetődően Móricz Zsigmond Hencidai lakodalom című riportja volt. A nevezetes esemény 1925 januárjában történt, s Móricz Az Estben számolt be róla. A riport második mondata így hangzik: „A község egyik legnagyobb birtokú kisgazdájának, B. Szabó Sándornak leányát, Rózát veszi el egy árva legény, szintén megfelelő jómódú Főris László”. Amint a mondat végére értem, egy kedves idősebb nő megszólalt:

— Róza néni Debrecenben él!
— Nemrég sikerült megszereznem Főris László néni debreceni címét. Móricz Zsigmond így látta őt férjével a lakodalomban: „Es a fiatal pár... Csaknem öles magas, 21 éves, vékony, ruganyos és páratlanul komoly emberke a vőlegény, hozzá illő, válláig érő, normálisnál jóval magasabb a 16 éves menyasszony. A fiú fekete, magyaros modern ruhában, a lány fekete selyemben, fekete selyemkendőben.”

HOGY KERÜLT MÓRICZ HENCIDÁRA?

Manapság, csaknem 57 évvel a lakodalom után az egykori menyasszony ismét fekete ruhát visel, özvegy-sége jeléül. Jöttömnek örül is, nem is. Leültet az igényes nagyerdői lakás egyik szobájában (a testvérénél lakik), és magyarázólag mondja:

— Sok mindenen mentem keresztül. A férjem, aki páratlanul jó ember volt, 1977-ben meghalt. Mivel nem volt gyerekeim, minden érzésünket, szeretetünket egymásnak ajándékoztuk. A rokonok kérnek, hogy törődjek bele a sors akaratába, de én vigasztalhatatlan vagyok, s az is maradok halálomig. Nincs kedvem újságban szerepelni, kérem, ne foglalkozzon velem.

Szándékát nem mészítja meg, de megengedi, hogy Róza nénihez szólítsam, s kérdéseimre is hajlandó válaszolni. Elsőnek mindjárt arra, hogy vajon hogy került Móricz Zsigmond Hencidára, az ő lakodalomukba?

— A bátyám Debrecenben tanult, s egy rokonunknál, Papp István MÁV-főfelügyelőnél lakott. Ez a Pista bácsi barátja volt Móricz Zsigmondnak. Édesapám Papp Istvánt hívta a lakodalomba, de látta, hogy végül másodmagával jött. Véletlenül vagy hogy találkozott Debrecenben Móricz Zsigmonddal, s kihozta az író.

— Móricz Zsigmond jelenléte feszélyezte a lakodalmas népet?

— Egyáltalán nem. Ahogy a cikkben áll, 98 ház volt meghíva, az jelentett vagy háromszáz embert. Móricz Zsigmondnak legfeljebb a szomszédai tudták, hogy egy városi vendég. Mi nem is gondoltuk, hogy irni fog rólunk. Csak aztán mások olvasták a faluban, mondták, hogy benne vagyunk az újságban. De a lapot nem adták ide nekünk, mi meg nem jártunk utána.

— Akkor honnan tetszik ismerni a riportot? — kérdezem csodálkozva.

— A háború után tudtuk meg, hogy könyvben is megjelent, amit aztán Holló László református lelkész elküldött nekünk. Akkor olvastuk az írást, több mint húsz évvel a lakodalom után. Érdekes volt.

— S hogy tetszett?

— Tetszett. Nem azt mondom, hogy minden úgy volt, de azért elég jól le van írva.

VOLT-E MENYASSZONYTÁNC?

Megkérem Róza néni, vegyük elő a riportot, olvassuk sorról sorra, s ha neki bárhol megjegyzés akad, álljunk meg. Egy gépel példányt vesz elő, ezt Tóth Albert esztári pap küldte el Főris Lászlónak mint volt hencidai iskolatársának 1973-ban, egy kedves level kíséretében. A feladó a szöveget a tűznek nem szabad kialudnia című 1927-es kötetből másolta ki.

Rögtön az elején megállunk. „Egyik legnagyobb birtokú kisgazda — jellemzi Móricz B. Szabó Sándort.

— Igen, sajnos a szorgalomnak és a munkának az lett a jutalma, hogy apámat kuláklístára tették, s a már idős embert megalázták az ötvenes években.

A másik megállót ez a kifejezés adja: „árva legény”.

— Hát ez bizony rosszul esett az anyósomnak — mondja Róza néni. — Árva az, akinek mindkét szülője meghalt, a férjem félárva volt, az édesanyja még élt.

„Senkiséim pipázik, ennyi nép összesen tíz szivart fogyasztott el, láttem én kínálgatóztam; cigarettát is csak egyet-kettőt láttam, hetykéldő fiatalok szájaiban” — írja Móricz. Róza néni ismét megáll.

— Cigaretteztak, ajaj, de még mennyire! Sajnos, az én férjem is nagyon nehezen hagyta el. Lehet, hogy az író környezetében éppen kevesen füstöltek, s ebből ő azt gondolta, hogy ez mindenkire érvényes. Sajnos, nem.

A gazda — világosít fel Róza néni —, aki a földbirtokrendező bizottságból hozta a hirt, hogy minden igénylő jogosult a földre — Balácsi Zsigmond volt. Az a ruhaviselet, amit Móricz számon kért, az 1925-ben már régen kiment a divatból. A zenészbanda valóban földműves magyarokból állt: három hegedűsből, egy tárogatósból, egy bőgősből és egy pikulásból. Az egyik nárszagy, Péterszegi Sándor ma is él Hencidán, elmúlt 101 éves!

Csaknem hatvan év eltelté után is haragra lobban Róza néni a következő sorokat hallván: „Most kiteszi a nagy vőfély a tányért. — Aki mit a menyasszonynak szánt!”

— Na, ezért nagyon haragudott a férjem és édesapám, mert csakugyan behozták a tányért, pedig nem így volt megbeszélve.

— A faluban azt mondták — vetem közbe —, hogy ez nem lehet igaz, mert ehhez az öreg Barcsa Szabó Sándor, Róza néni édesapja semmiképpen nem járult volna hozzá, annál büszkébb ember volt. Tehát mégiscsak volt menyasszonytánc, hiteles, amit Móricz Zsigmond megírt — mondom.

— A vacsora leírása hiteles. Délutánig azonban a mi házuknál tartott a lakodalom, az nincs benne a cikkben. De hát igen, tulajdonképpen hiteles a leírás, minden így történt, menyasszonytánc is volt, de csak a férjemmel táncoltam.

Egy másik találkozás után Róza néni hozzáfűrt ahhoz, hogy cikk legyen a beszélgetésből. Örömmel nyugtáztam azt is, hogy szeretné megszerezni Móricz riportját nyomtatásban, hogy ne csak a gépel példány őrizze életé talán legszebb napjának soha nem fakuló emlékét.

Bakó Endre

OTT AZ ASZTAL

Gondoljunk a házi pihenésére, kényelmére több fogásos étkezésekre is jölesik süteményt, narancsot rácsálni. De étkezésnél a gyerekek dalma is — például játék, olvasás céljára hezen tükre el, hogy bá maradjon. Különleges pi dísz adhatunk a sznak, ha fonott bevásárat kibérelünk korhával, és erre rakjuk tok szerint az aprósütemegmosott almát, gyümölcsöt. Az így elkészített koságotan lekerülhet a p szobasarkokba, fa alá, alább az apróbb gyerekek is elérhető köben lesz a csemege.

A karácsonyfa-vörök problémája, miélik a fa apró tüvelkéjgyan hosszabbítsuk r életét? Nos, évek óta a gott fát a díszítés előtti

ÜNNEP

A régi gyerekjátékok zött még találunk egy csit, talicskát, autót, a nek megmaradt a k Ezekből egy kis ügyes sel nagyon kedves ka nyi gyertyatartót tudu szíteni.

Első tennivalónk elde hogy a kerék-gyertya felfüggesztve, vagy v tes helyzetben kiv használni. A küllőkre is kis fa-, vagy fémlapkat kell erősíteniük. A szet autótan vonjuk b főlálval vagy szines sz papírral. A karácso gyertyatartó-csüpetőibe gyünk szines gyertyák csüpetűk a kerék kü erősített lapocskákra.

Kis fenyőágakat is tünk közé. Ez esetben ban ne hagyjuk őrizet

VÁGYAK

VARIÁCIÓ

ÖZVEGY

OTTHON - CSALÁD - OTTHON

AZ ÜNNEPI ASZTAL MELLETT...

Gondoljunk a háziasszony pihenésére, kényelmére is. A több fogásos étkezések után is jölesik süteményt, almát, narancsot rácsálni. De ha az étkezőasztal a gyerekek birodalma is — például társasjáték, olvasás céljára —, nehezen tűrik el, hogy bármi ott maradjon. Különleges ünnepi dísz adhatunk a szobáknak, ha fonott bevásárlókosarat kibélelünk konyharuhával, és erre rakjuk csoportok szerint az aprósüteményt, megmosott almát, gyümölcsöt. Az így elkészített kosár nyugodtan lekerülhet a padlóra, szobasarokba, fa alá. Legálább az apróbb gyermeknek is elérhető közelségben lesz a csemege.

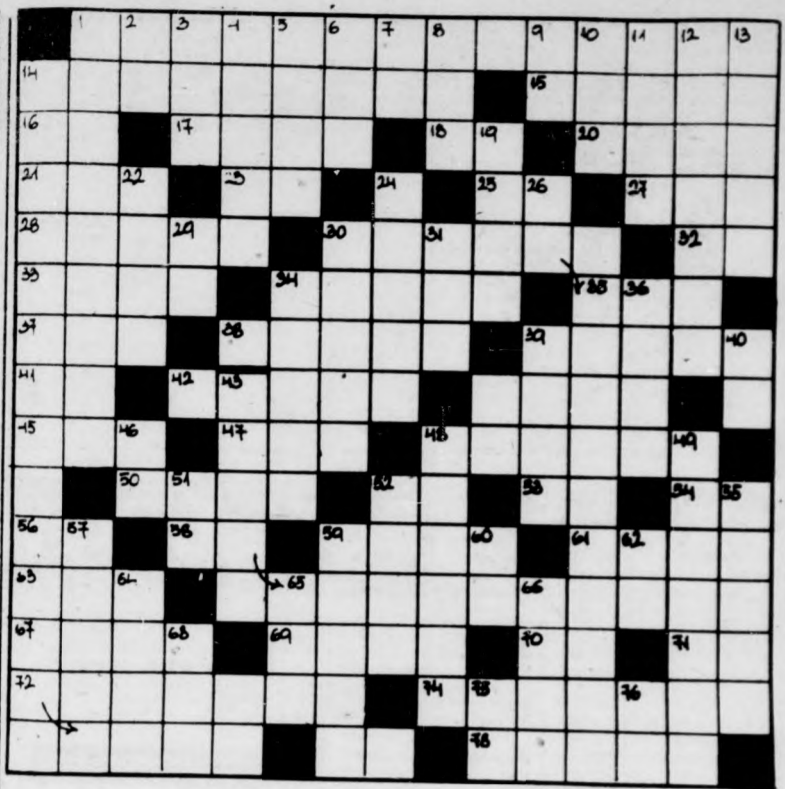
A karácsonyfa-vásárlás örök problémája, miért hullik a fa apró tűlevélkéje? Hogyan hosszabbítsuk meg az életét? Nos, évek óta a kivágott fát a díszítés előtti napon

vízbe nyomom. A fürdőszobába kádja erre megfelelő, az egy-másfél órás áztatás többszöri vízcserevel jár, és közben megrázom, ütogetem a fát. Így a sérült, elhalt tűlevelek lehullanak, és az ép ágak, tűk, tisztán, üdén, szinte megújulva és a száradás után szinte friss zölden kerülnek a szobába.

A hagyományos lucfenyő mellett sokan vásárolnak a piacon fenyőágot, különböző színű, kemény tapintású örökzöld leveleket. Ezek a téli cserjék sokáig tartva szig díszítik a lakást, de nem mindegy, hogy hová vagy mibe helyezzük el. A hajdani parasztházak természetes tartozéka, a cserépedény ma lakásdísz. Az egyszínű barna vagy fekete mázas, nagyméretű, nyílt tűzön használt, úgynevezett levesesfazekak szobasarokba, sámlira állítva a legszebbek, legmegfelelőbbek a fenyőtárolásra. Hetente ajánlatos a fenyőgallyakat vízbe mártani, megáztatni,

és friss marad tavaszig. P. V.

KARÁCSONY

Weöres Sándor egyik karácsonyi verséből idézünk egy versszakot a rejtvény vízszintes 1., 30. és a függőleges 14. és 43. számú sorokban.

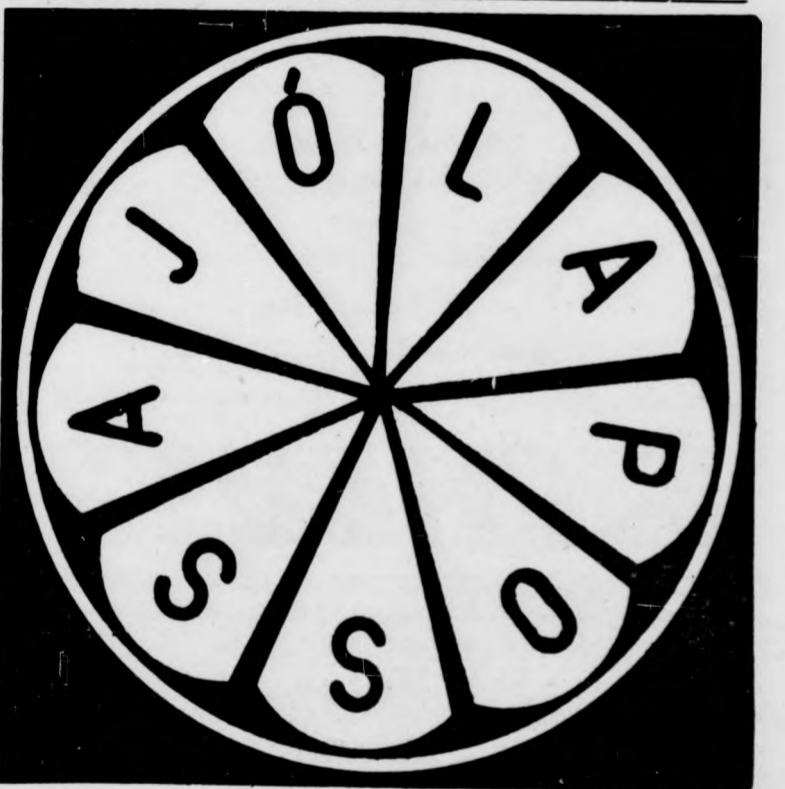
VÍZSZINTES: 1. A versidézet első sora (Zárt betű: L.). 10. Íme betűi keverve. 11. Szibinyáni... Hunyadi János neve a szerb nép nyelvén. 12. A szöveget futólag átvizsgálta. 13. Híres francia jellemző színész volt (Jules). 14. A versidézet harmadik sora (Zárt betű: Y, N.). 19. Sövérog. 22. Ostoba. 24. Kelet-ázsiai félsziget. 26. Gyógybalzsam. 29. Sakkfigura. 30. Keleti édesség, magyarul törökméz. 31. Ada... híres holland úszónő volt. 34. Színházi szerepkör. 36. Olasz folyó. Firenzei hajózártó. 39. Minden hasonló előtt álló. 40. Szintén ne. 43. A versidézet negyedik sora (Zárt betű: G.). 44. Az alku vége! 46. Közép-európai Kupa. 48. Vadászlemlék, az elejtett vad agancsa. 49. Egy régi kártyajáték. 51. Megszólítás. 52. ... és Pan; burleszk színészpár volt. 55. Kutat, keresgél. 57. Brno csehszlovák város korábbi neve. 59. Attilla névváltozata. 60. Németh Árpád. 62. Két végén élő! 64. ... Borg, olimpiai bajnok svéd úzó volt. 65. Négylábú barátja. 66. Alul fehér lábú lóra, ökörré mondják. 68. A tepsiben van! 73. Fél perc! 75. B. M. 76. Tollat használ.

Béke-díjas brazil író (Jorge). 5. A modern magyar prózairás jeles képviselője (Tibor). 6. Csigafajta. 7. A rénum vegyjele. 8. Portéka. 9. Szibériai folyó. 10. Íme betűi keverve. 11. Szibinyáni... Hunyadi János neve a szerb nép nyelvén. 12. A szöveget futólag átvizsgálta. 13. Híres francia jellemző színész volt (Jules). 14. A versidézet harmadik sora (Zárt betű: Y, N.). 19. Sövérog. 22. Ostoba. 24. Kelet-ázsiai félsziget. 26. Gyógybalzsam. 29. Sakkfigura. 30. Keleti édesség, magyarul törökméz. 31. Ada... híres holland úszónő volt. 34. Színházi szerepkör. 36. Olasz folyó. Firenzei hajózártó. 39. Minden hasonló előtt álló. 40. Szintén ne. 43. A versidézet negyedik sora (Zárt betű: G.). 44. Az alku vége! 46. Közép-európai Kupa. 48. Vadászlemlék, az elejtett vad agancsa. 49. Egy régi kártyajáték. 51. Megszólítás. 52. ... és Pan; burleszk színészpár volt. 55. Kutat, keresgél. 57. Brno csehszlovák város korábbi neve. 59. Attilla névváltozata. 60. Németh Árpád. 62. Két végén élő! 64. ... Borg, olimpiai bajnok svéd úzó volt. 65. Négylábú barátja. 66. Alul fehér lábú lóra, ökörré mondják. 68. A tepsiben van! 73. Fél perc! 75. B. M. 76. Tollat használ.

H. J.

FÜGGŐLEGES: 1. Közép-amerikai állam. 2. Visszaló! 3. Mindenféle kacat. 4. Lenin

BEKÜLDENDŐ a vízszintes 1., 30. és a függőleges 14., valamint 43. számú sorok megfejtése. Beküldési határidő: 1982. január 4.

Ha az ábra betűit helyes sorrendbe rakjátok egymás mellé, egy magyar meseíró nevét kapjátok eredményül. Ki az író? Megfejtés: Posa Lajos.

Karácsonyi mondóka

Kezdjük rá:
Kását főzött nagyanyám,
Kemencére tette,
jött a macska, megette.
Hol a macska?
Vödörbe fült.
Hol a vödör?
Kútba borult.
Hol van a kút?
Vörös bika kiitta.
Hol van az a vörös bika?
Eles tagló levágta.
Eles tagló hová tűnt?
Kovácsműhely zugába.
Hol a kovácsműhely?

Tűz lángjában tűnt el.
Hol nyalós a tűz lá-gja?
Kioltotta viz árja.
Viznek árja hol folyik?
Felkelő nap felitta.
Hol ragyog a kelő nap?
Kéklő felleg rejti.
Hová tűnt a kék felhő?
Lett belőle lány eső,
Föld-Anyácskát öntöző —
E ház ura tudja már,
három kalács kinek jár?

(Mordvinből fordította: Juhani Nagy János)

ÜNNEPI

A régi gyerekjátékok között még találunk egy kis koscsit, talicskát, autót, amelyek megmaradt a kerek. Ezekből egy kis ügyeskedéssel nagyon kedves karácsonyi gyertyatartót tudunk készíteni.

Első tennivalónk eldönteni, hogy a kerék-gyertyatartót felfüggesztve, vagy vízszintes helyzetben kívánjuk használni. A küllőkre ugyanígy kis fa-, vagy fémlapocskákat kell erősíteni. Az egészet azután vonjuk be alufóliával vagy szines sztaníol papírral. A karácsonyfa gyertyatartó-csüptetőjébe tegyünk szines gyertyákat, és csüptessük a kerék küllőire erősített lapocskákra.

Kis fenyőágakat is tehetünk közé. Ez esetben azonban ne hagyjuk őrizetlenül

az égő gyertyákat, mert könnyen tüzet okozhatnak.

GYERTYATARTÓK

A szilveszteri és újesztendei asztal terítésénél nagyon hangsúlyosan felhasználhatjuk a régi patkókat. Ha ilyen nincs, akkor magunk készíthetünk. Hajlítsunk drótból patkó alakot és 1982-es számokat. Az egészet vonjuk be alufóliával, vagy fessük be fekete festékkel. (Igy kovácsoltvas hatását kelti.) A karácsonyfa-gyertyák fém csüptetőjébe tegyünk nagyon élénk színű gyertyákat — és csüptessük fel a patkóra. Ezzel a kedves asztali díszrel a terítés szebb, ünnepélyesebb lesz.

Válogassunk ki szép, nagy almákat. A csukájánál késél vágjuk ki — a gyertya méretének megfelelő nagyságot, és ezekbe állítsuk bele a különböző színű gyertyákat.

Az ünnepi asztal ezáltal még sokkal szebb lesz. Nagy, öblös pohár aljába csepegtessünk pár csepp sztearint és erre ragasszuk rá a gyertyát. A pohár köré tegyünk fenyőágakat. Ennél a megoldásnál a gyertyát nyugodtan hagyhatjuk őrizetlenül.

Divatba jöttek a népies és régi formák. Sok családnál már csak dísz vagy virágtartó a régi csirkeaitó. Karácsonkor asztali dísznek, illetve gyertyatartónak is jól felhasználható. Az oldalrészébe kis fenyőágakat, középre pedig egy szines gyertyát tegyünk. Itt viszont már vigyázzunk arra, hogy amikor a gyertya végigég, kánga ne lobbantsa a kis fenyőágakat.

(Kalocsay)

VÁGYAK

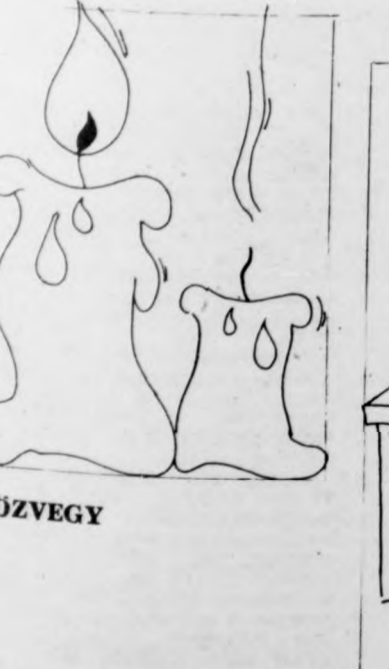
LOVE STORY

NEVELÉS MI KETTEN AZ ANYÁDAL MÁR EGY EGÉSZ LAKÁST GYÜJTÖTTÜNK!

VARIÁCIÓK GYERTYÁRA

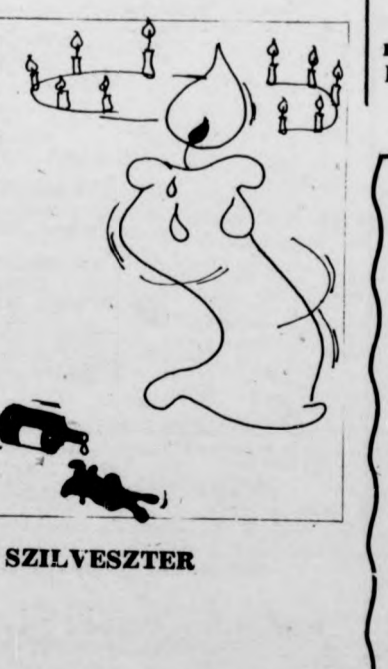
KGEMA MIHÁLY KARIKATURÁI

ÖZVEGY

KARÁCSONYI MEGEMLEKEZÉS

SZILVESZTER

Kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog új évet kíván minden kedves vásárlójának

A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI ÉLELMISZER-KISKERESKEDELMI VÁLLALAT

HÁZ

Eleserélem Csapóért központjában levő 3 szobás, összkomfortos családi ház...

Kétszoba-összkomfortos, étaszfűtéses, nagy melléképületes kert...

ALBÉRLET

Másfél szobás, főbőrle néküli albérletet keresek...

APRÓHIRDETÉSEK

Különálló szoba-konyha albérletbe kiadó...

LAKÁS

1 + 2 fél szobás, X. emeleti szövetkezeti lakás...

INGATLAN

600 négyzetméteres, 64 négyzetméteres tanácsai lakásunkat...

ÁLLÁS

Munkahelyet keres érettségivel és jó rajzkészséggel rendelkező 20 éves lány...

JÁRMŰ

Lada 1500 vagy 1200-at vennék kevés kilométerrel...

HÁZASSÁG

25 éves, elvált fiatal ember megismerkedne házasság céljából...

ÁLLÁS

Munkahelyet keres érettségivel és jó rajzkészséggel rendelkező 20 éves lány...

ALLAT

Naposcsibe kapható és jegyezhető, bő fajtaválasztékkal...

EGYÉB

Debrecenben garázs eladó a Darabos utcán...

EGYÉB

December 20-án 15 órakor a derecskai művelődési házban...

Kisparosok, kiskereskedők!

Pénztárkönyvet, és vegi jóveldelemadó-bevallást...

1981. december 18-án

éjszaka elvitettem kékszínt kopottas bórondómet és barna színű sárgapánttal ellátott utazótáskámat...

BÚTOR

Butor eladása, vétele. Szekrények, rekamik, heverők...

Nagyeméretű szerelőknak

garázs eladó, Debrecen, Erzsébet u. 1. III. 3.

Kiadó üdülőnek Mátraföldön, Pálosvörösmarty u. 23. sz. alatt 2 szobás házrész IBUSZ-on keresztül.

Csótány-, svábbogár-, hangya- és rágcsálótirtást közületnek és magánosok részére vállalkozók részére...

Naposcsibe nagy tételek eladásához bizalmasokat keresek...

Vennék bontott cserépkályhát, szetszedhető Lingel-könyveszekrényt, könyveket, fajtanszert...

Hűtőszivattyút vállalkozóknak keresek. Kuruc u. 86. szám.

Oljót méz szakújság-állományt kapható. Horváth Imréné kereskedő, Debrecen, Csáthy u. 33. I-es. IY. 1A buszjárattal.

Tollat a legmagasabb áron veszek. Erte megyek. Bajcsy-Zs. u. 42. Telefon: 23-520.

Figyelem! Kés, olló, borotva, korsolya, darálókések kérésre.

Régi huszárcsákot, tarolyt és csendőrkalapot vennék vagy cserélnék. Gábor L. Budapest 1036, Magyar Lajos u. 10.

Parkettázás, csiszolás, pvc-és szőnyegpadló-ragasztás vállalkozó. Raktáron levő száraz anyagból, garanciával, vidékre is. H. Iherhalt József, Debrecen, Huszár Gál u. 11/B.

Menyasszonyi, vőlegényi és alkalmi ruhák kölcsönzése, kiegészítőkkel együtt. Pesti u. 55. Telefon: 12-722. (Kisállomás és Bartók Kórház között.)

Korsolyajavítás, szakértő éleztés, Debrecen, Sámsoni út 8. alatt.

Menyasszonyi ruha kölcsönzése minden igényt kielégítő választékból. Vörös Hadsereg útja 77. alatt.

Ázonnali belépéssel alkalmazni

részmunkaadós és fiatalokú dolgozókat eladói munkakörbe. Jelentkezni lehet H.B. m-1 Ruházati Kiskereskedelmi Vállalat munkatáji csoportjánál, Debrecen, Vörös Hadsereg útja 54. sz.

Takarítónőt, kézilányt alkalmaz a KEVIEP, Debrecen, Vágóhid u. 18. munkahely.

A Hajdú-Bihar megyei Tanács V. B. balmazújvárosi-nagyháti Szociális Otthona, 1982. január 1-vel egy fő egészségügyi szakdolgozót és egy fő kertészt keres felvételeire. Jelentkezés személyesen vagy levélben. Pontos cím: Balmazújváros, pf.: 10. 4060.

Erettségizett vagy építőipari szakközépiskolát végzett munkatársat felvesszünk. Városi Beruházási Vállalat, Debrecen, Mester u. 1. sz.

A Hajdú-Bihar megyei Rendőrfőkapitányság gyermekintézménye felvételre keres beszerzőt és takarító dajkát. Jelentkezés az intézmény vezetőjénél, Debrecen, Kossuth u. 22.

A Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat felvételre keres közműves, ács, festő, asztalos, vasbetonszerelő, hegesztő és nyereselő, villanyszerelő, bádogos szakmunkásokat, valamint betonozókat, kúboszókat és segédmunkásokat. Munkásszállás, 16-órás és biztosított. Jelentkezés a munkaerő-gazdálkodásán, Debrecen, Kálvin tér 11.

Debreceni Üvegipari Szövetkezet

képesítéssel rendelkező kazánfűtőt alkalmaz

JELENTKEZÉS: Debrecen, Álmos u. 5-7. műszaki vezetőnél.

Az Oroszlányi Szénbányák

felvétel hirdet az alábbi munkakörökbe, férfiak részére: szállító bányász, szállítócsillós, villanyszerelő, lakatos. Munkásszállás biztosított. Berezés az 1/1980. (I. 7.) MUM. számú rendelet szerint, ezen felül illetményhátrány, hűségpénz és nyereség. Jelentkezni lehet személyesen vagy levélben, Oroszlányi Szénbányák bér-és munkaerő-gazdálkodási osztálya, 2840 Oroszlány, Füst Sándor u. 20. Telefon: Oroszlány 3, 664 mellék.

A Magyar Górdíjcsapagy

Művek felvételre keres B-30-as számítógép két mizakos üzemeltetéséhez számítástechnikai üzemelnőköket, számítástechnikai érdeklődő technikusokat, érettségizett elektromosmérnökeket, valamint termelőüzemi munkára esztergályos, közbizás beosztott munkásokat, továbbá öntő, formázó, géplakatos szakmunkásokat. Jelentkezni lehet az MGM munkaerő-gazdálkodási csoportjánál, Debrecen, Szabadság útja 129.

A Hajdú megyei Tejipari Vállalat

közponjtába energetikus, valamint a hajdúközszórnényi szajuzembe művezető beosztásba középfofokú vagy felsőfofokú képesítéssel rendelkezőket keres felvételre. Jelentkezni lehet a vállalat személyzeti osztályán, Debrecen, Külső vásártér 18.

A Debreceni Városgazdálkodási Vállalat

hóesés esetén alkalmi hómunkásokat felvessz. JELENTKEZÉS: Szabadság útja 1. szám alatt

IBUSZ VÁLASSZON AZ IBUSZ 1982. ÉVI PROGRAMJAIBÓL: TENGERPARTI, HEGYVIDÉKI ÜDÜLÉSEK, VÁROSLÁTOGATÁSOK, HÉTVEGI UTAK, AUTÓSTÚRÁK, EGYÉNI UTAK A LAKOSSÁGI KERET TERHÉRE IBUSZ UTAZÁSI IRODA, Debrecen, Vörös Hadsereg útja 11-15.

IBUSZ Tisztelt Ügyfelünk! AZ ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ 1982. január 1-től áttér az ötnapos munkahétre. De Debrecenben a szombati napokon egy egységünkél tartunk ügyeletet. ÜGYFÉLSZOLGÁLAT Debrecen, Hatvan u. 1. sz. földszint (Debrecen városi fiók). Telefon: 14-077. Nyitva: 8-12.30. SZOLGÁLTATÁSOK: kárbejelentés, biztosítások megkötése, panaszfelvétel, felvilágosítás, díjfizetés elfogadása, bel- és külföldi autósok kárainak felvétele.

IBUSZ VÁLASSZON AZ IBUSZ 1982. ÉVI PROGRAMJAIBÓL: TENGERPARTI, HEGYVIDÉKI ÜDÜLÉSEK, VÁROSLÁTOGATÁSOK, HÉTVEGI UTAK, AUTÓSTÚRÁK, EGYÉNI UTAK A LAKOSSÁGI KERET TERHÉRE IBUSZ UTAZÁSI IRODA, Debrecen, Vörös Hadsereg útja 11-15.

Pályázati felhívás! AZ ALFÖLDI VENDEGLÁTÓ VÁLLALAT szerződéses üzemeltetésre átadja 1982. február 1-i üzemkezéssel 1987. január 31-ig terjedő időre az alábbi egységeket: 155. SZ. VIKEND BÜFE IV. o. Debrecen-Kondoros 220. 1001. SZ. RÉTESBOLT BÜFE III. o. Debrecen, Csapó u. 100. 1002. SZ. IMBISZ BÜFE III. o. Debrecen, Csapó u. 100. 1010. SZ. SÓLYOM UTCAI PAVILON IV. o. Debrecen, Kiss J. u. 1012. SZ. EM. KLUB BÜFE IV. o. Debrecen, Tanácsköztársaság útja 11. 1015. SZ. MEZŐGÉPGYÁRI BÜFE munkahelyi Debrecen, Hid u. 4-6. 1028. KLTE BÜFE munkahelyi Debrecen, Egyetem tér 1. 1020. TITÁSZ II. ERŐMÜ BÜFE munkahelyi Debrecen, Miképeási út 1. 1052. MEDICOR BÜFE munkahelyi Debrecen, Hámán K. út 96. 1037. BIOGAL BÜFE munkahelyi Debrecen, Pallagi út 14. A szerződéses üzemeltetésre átadásra kerülő üzletekre, közzégyő jelenlétben 1982. január 27-én de. 9 órakor, Debrecen, Dimitrov u. 4. sz. alatti vállalati klubhelyiségben versenytárgyalást tartunk. A pályázók a versenytárgyalási időpontja előtt legalább 8 nappal a vállalat igazgatójához címzett írásbeli pályázattal jelentkezhetnek a versenytárgyalásra. A meghirdetett üzletekkel kapcsolatos részletes, írásbeli tájékoztatást Koronai Lajos értékesítési osztályvezető ad. Debrecen, Dimitrov u. 4. sz. (Telefon: 12-789.)

GYÁSZHÍREK Fajdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy szeretett férjem, testvérem, sógorunk, nagybátyánk, keresztapánk és rokonunk, MÁV-felügyelő, 88 éves korában csendesen elhunyt. Drága halottunkat 1981. december 28-án, hétfőn délelőtt 10 órakor fogjuk búcsúztatni a Köztemető I. o. 2. sz. ravatalozó termében egyházi szertartás szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Dembinszky u. 11. Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett férjem, édesapánk, apósnk, nagybátyánk, keresztapánk és rokonunk, ID. KOMADI ISTVÁN, a Szék- és Kárpitosipari Vállalat nyugdíjasa, 70 éves korában váratlanul elhunyt. Temetése 1981. december 28-án, hétfőn délután 14 órakor lesz a Köztemető I. o. 2. sz. ravatalozójából, polgári szertartás szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Bihari u. 35. Szívünk legmélyebb fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett feleségem, édesanyám, nagymamám, anyósom, keresztanyám és jó rokonunk, K. NAGY LAJOSNÉ, Bíró Katalin 61 éves korában hosszan tartó, súlyos szenvedés után elhunyt. Drága halottunkat 1981. december 27-én, vasárnap fél 11 órakor fogjuk búcsúztatni a Köztemető I. o. 3. sz. ravatalozó termében egyházi szertartás szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Határ u. 25. Fajdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy drága jó férjem, édesapánk, nagyapánk, dédnagyapánk, sógorunk, testvérem és jó rokonunk, ERDŐS MÁRTON, a Hunyadi Mgtisz nyugdíjasa, 79 éves korában hosszan tartó, súlyos szenvedés után elhunyt. Szeretett halottunkat 1981. december 27-én, vasárnap fél 3 órakor fogjuk búcsúztatni a Köztemető I. o. 3. sz. ravatalozó termében polgári szertartás szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Határ u. 42. Fajdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy drága jó férjem, édesapánk, nagyapánk, dédnagyapánk, sógorunk, testvérem és jó rokonunk, GELENCSE JENŐ fényképező mester, 1981. december 20-án, életének 58. évében tragikus hirtelenséggel örökre eltávozott szeretteim köréből. Temetése 1981. december 28-án, délelőtt 11 órakor lesz a Köztemető I. o. 2. sz. ravatalozó termében polgári szertartás szerint. Emlékét örökké megőrizve. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Tanácsköztársaság útja 62. Fajdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy szeretett férjem, édesapánk, nagybátyánk, keresztapánk és rokonunk, ÖZV. DR. TÓTH JÁNOSNÉ Guha Angéla 83 éves korában, türelemmel viselt hosszú szenvedés után elhunyt. Drága halottunkat 1981. december 27-én, vasárnap du. 3 órakor veszünk végső búcsút a Köztemető I. o. 2. sz. ravatalozó termében. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Arany J. u. 2. sz. Fajdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy drága jó édesapánk, nagyapánk, apósnk, testvérem, nászunk és jó rokonunk, FÉNYI ISTVÁN 83 éves korában, rövid, súlyos szenvedés után elhunyt. Drága halottunkot 1981. december 27-én, vasárnap du. 3 órakor veszünk végső búcsút a Köztemető I. o. 2. sz. ravatalozó termében. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Hatvani István u. 8. sz. Előző lakás: Vamospércs. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik felejtethetlen halottunk, NAGY LASZLÓ temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mélyszégyes bánatunkban osztoztak. Gyászoló család. Lakás: Debrecen, Mikszáth K. u. 14. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik felejtethetlen halottunk, SZABÓ PÉTERNÉ Szabó Julianna temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mélyszégyes bánatunkban részvétellel osztoztak. A gyászoló család. Fájó szívvel tudatjuk, hogy drága jó édesanyám, nagymamám, anyósom, testvérem, nászasszonyom és jó rokonunk, ÖZV. BARTFAI SANDORNÉ Kunder Mária 75 éves korában, hosszan tartó betegség után elhunyt. Szeretett halottunkot 1981. december 27-én, vasárnap fél 12 órakor veszünk búcsút a Köztemető I. o. 3. sz. ravatalozó termében, egyházi szertartás szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Csapó u. 92. Mély fájdalommal tudatjuk, hogy drága jó édesapánk, nagyapánk, dédnagyapám, testvérem, apósom, nászunk és jó rokonunk, ID. ÖKRÖS JÁNOS 76 éves korában elhunyt. Szeretett halottunkot 1981. december 27-én, déli 12 órakor veszünk végső búcsút a Köztemető I. o. 2. sz. ravatalozó termében egyházi szertartás szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Lugosi u. 16. (Volt berettyóújfalui lakos.)

